

UNIWERSYTET EKONOMICZNY W KRAKOWIE

Patrycja Morawczyńska

**PROSPEKTYWNA ANALIZA SYTUACJI FINANSOWEJ ORGANIZACJI NON
PROFIT W ASPEKCIE WDRAŻANIA EKONOMII SPOŁECZNEJ na przykładzie
Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „RADOŚĆ”
w Dębicy**

**Praca licencjacka
napisana pod kierunkiem:
dr Zbigniewa Jędrzejczyka**

Kraków 2017

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział 1 Ekonomia społeczna a organizacja non profit.....	5
1.1 Istota ekonomii społecznej.....	5
1.2 Pojęcie ekonomii społecznej.....	6
1.3 Wybrane podmioty ekonomii społecznej	8
1.4 Podstawy prawne funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego i podmiotów ekonomii społecznej	17
1.5 Funkcje podmiotów ekonomii społecznych i przedsiębiorstw społecznych	20
Rozdział 2 Metodologia oceny pozycji finansowej organizacji non-profit.....	23
2.1 Analiza finansowa.....	23
2.2 Bilans	24
2.3 Rachunek zysków i strat	27
2.4 Wskaźniki struktury bilansu	29
2.5 Analiza wskaźnikowa	34
Rozdział 3 Analiza pozycji ekonomiczno-finansowej Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy	37
3.1 Charakterystyka Stowarzyszenia	37
3.2 Analiza bilansu	48
3.3 Rachunek zysków i strat	59
3.4 Wskaźniki finansowe.....	61
3.5 Kierunki rozwoju Stowarzyszenia „Radość”	63
Literatura:.....	72
Spis tabel:.....	74
Aneks:	75
Spis rysunków:.....	75
Spis wykresów:	76
Akty prawne.....	77
Załączniki.....	77

Wstęp

„Ekonomia społeczna to idea, która zmienia klimat rozważań o gospodarce, dostrzegając w perspektywie oprócz produktu, rynku, pieniądza i zysku – także czynnik ludzki lub człowieka, któremu zarówno produkt, jak i pieniądz, może i powinien służyć. Ekonomia społeczna to ujęcie wielu sfer życia gospodarczego, w którym działalności gospodarcze przede wszystkim stawiają sobie cel realizacji określonych misji społecznych¹.”

Praca i zatrudnienie są istotnymi czynnikami w prowadzeniu niezależnego życia przez osoby niepełnosprawne. Mogą one w ten sposób uzyskiwać własne zarobki. Dla większość państw, stanowi to obszerne zadanie by włączyć i zaangażować obywateli w różnego rodzaju działania i przedsięwzięcia z zakresu integracji społecznej. Co rok rola ekonomii społecznej zyskuje na popularności. W kontekście polityki społecznej zostają rozpatrywane rozwiązania na szereg problemów społecznych w sferze gospodarczej. W przedsiębiorstwach, w których głównym celem jest osiągnięcie zysku, przedstawiciele opornie podejmują działalność społeczną.

Dobrem społecznym kierują się organizację gospodarcze, które nie są ukierunkowane na korzyści materialne. Wręcz przeciwnie, najważniejszym aspektem funkcjonowania działalności jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym (w różnym stopniu zaawansowania upośledzenia), osobom, które nie potrafią same zaspokoić swoje potrzeby, osobom po terapiach walczących z uzależnieniami od różnych używek - pracy, opieki zdrowotnej, rehabilitacji, renty, rozwoju osobistego, wykluczenia społecznego jak i pomoc ich rodzinom itp.

Celem niniejszej pracy jest analiza oraz obraz badania struktury społeczno-ekonomicznej stowarzyszenia rodziców i przyjaciół osób niepełnosprawnych „RADOŚĆ” w Dębicy na podstawie udostępnionych sprawozdań w latach 2013-2015.

¹ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, *Podkarpacki program rozwoju ekonomii społecznej*, Rzeszów 2016, s.6

Praca składa się z trzech części.

Rozdział pierwszy charakteryzuje ekonomię społeczną w organizacji non profit. Zawiera definicję, podmioty działające w tej dziedzinie, kryteria społeczne jak i ekonomiczne. Daje nam obraz podstaw prawnych funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego i podmiotów ekonomii społecznej.

Drugi rozdział został przeznaczony do przedstawienia pojęcia analizy finansowej jak i jej zastosowaniu przy rozpatrzeniu sprawozdania finansowego. Odnosi się jak istotną rolę ma sprawozdanie finansowe i jego części. Głównymi zadaniami są planowanie, kontrola jak i podejmowanie decyzji w różnych obszarach przedsiębiorstwa. Zgodnie z teorią rachunkowości, jest wiarygodnym i rzetelnym odzwierciedleniem sytuacji finansowej firmy. Instrumentem poznania sytuacji finansowej przedsięwzięcia jest analiza finansowa jego sprawozdania, czyli tak zwana analiza wstępna tj. bilans, rachunek zysków i strat. Do drugiego etapu należy analiza wskaźnikowa, która ma wiele zastosowań. Ze względu na dokładność wyników, dużą popularnością cieszy się wśród praktyków finansowych. Badanie wskaźników dzieli się na cztery sfery, a polega na ich obliczeniu oraz porównaniu w określonym okresie jak i odpowiedniej interpretacji.

Rozdział trzeci zajmuje się dokładną charakterystyką stowarzyszenia rodziców i przyjaciół osób niepełnosprawnych „RADOŚĆ” w Dębicy, a także analizą sprawozdania finansowego, które koresponduje z oceną jego sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zgodnie z zasadami w pierwszej kolejności dokonano analizy wstępnej czyli bilansu oraz dynamikę wyróżnionych pozycji oraz strukturę. Rachunek zysków i strat obejmuje tę samą zasadę. Wówczas można przejść do analizy wskaźnikowej, która obrazuje sytuację jak i płynność finansową jednostki. Analiza wskaźnikowa dzieli się na cztery grupy m.in. wskaźnika rentowności, który mówi o korzyściach z prowadzonej działalności, wskaźnik płynności, rozumiany jako zdolność do regulowania zobowiązań bieżących czyli w aktualnym roku obrotowym. Wskaźnik rotacji uwzględnia zdolności przedsiębiorstwa oraz jego biegłe zarządzanie zasobami.

Końcowym etapem pracy jest podsumowanie dokonanej analizy oraz jej ocena.

Rozdział 1 Ekonomia społeczna a organizacja non profit

1.1 Istota ekonomii społecznej

Ekonomia społeczna to idea, która w działalności gospodarczej dostrzega, oprócz produktu, rynku, pieniądza i zysku, także czynnik ludzki lub człowieka, któremu zarówno produkt, jak i pieniądz, może i powinien służyć. Podmioty ekonomii społecznej oprócz celów ekonomicznych stawiają sobie także za cel realizowanie określonej misji społecznej.

Współczesną politykę społeczną cechuje zmniejszenie roli państwa jako podmiotu typowo opiekuńczego w stronę aktywnej polityki społecznej, obejmującej wprowadzanie nowych rozwiązań mających na celu zarówno poszerzanie sieci i zakresu działalności instytucji dostarczających usługi społeczne, jak również włączanie i angażowanie obywateli w różnego rodzaju działania i przedsięwzięcia z zakresu integracji społeczno-zawodowej. W kontekście polityki społecznej z każdym rokiem rośnie rola ekonomii społecznej. Stanowi ona uzupełnienie sektora prywatnego i publicznego. Pomaga zapobiegać wykluczeniu społecznemu i łagodzi napięcia społeczne. Mówiąc szerzej: ekonomia społeczna wspomaga proces budowania społeczeństwa obywatelskiego. Odpowiada też priorytetom Unii Europejskiej: spójności społecznej, pełnemu zatrudnieniu i walce przeciwko biedzie, demokracji uczestniczącej, lepszemu zarządzaniu oraz stabilnemu rozwojowi. Związane jest z ideą rozwiązywania problemów społecznych w sferze gospodarczej².

Instytucje ekonomii społecznej są podmiotami gospodarczymi i społecznymi działającymi we wszystkich sektorach. Tam, gdzie firmy lub podmioty nastawione są na zysk i niechętnie podejmują działalność społeczną, wykonanie zadań służących lokalnej społeczności można powierzyć takim organizacjom gospodarczym, które w swoich działaniach kierują się dobrem społecznym – nawet wtedy, gdy nie przynoszą one wymiernych korzyści materialnych. Doświadczenia wielu krajów Unii Europejskiej pokazują wysoką efektywność usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej (PES) w obszarach usług społecznych i publicznych realizowanych przez gminy. Są szczególnie aktywne w takich obszarach jak: ochrona socjalna, usługi socjalne, zdrowie, banki, ubezpieczenia, produkcja rolnicza, sprawy konsumenckie, praca stowarzyszona, rzemiosło, sektor mieszkaniowy, dostawy, usługi dla mieszkańców, szkolenie i edukacja,

² Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, *Podkarpacki program rozwoju ekonomii społecznej*, Rzeszów 2016, s. 7

zakres kultury, sport i rozrywka. Należy przy tym podkreślić, że działalność PES może stanowić sferę aktywności obywatelskiej i instrument przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz ograniczania lokalnego bezrobocia. Poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych społeczną marginalizacją, tworzeniu miejsc pracy i świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (interesu ogólnego)³.

Oznacza to, że dla podmiotów ekonomii społecznej istotne znaczenie – obok celu gospodarczego – ma misja społeczna.

1.2 Pojęcie ekonomii społecznej

Ekonomia społeczna określana jest jako gospodarka społeczna lub przedsiębiorczość społeczna, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne w obszarze prowadzonej działalności gospodarczej. Europejska sieć badawcza EMES (The Emergence of Social Enterprise) mianem przedsiębiorstw społecznych określa firmy, które prowadzą działalność głównie o celach społecznych a nie dla maksymalizacji zysku, zaś wypracowane zyski z założenia reinwestują w te cele lub we wspólnotę. Zyski te nie służą zwiększeniu indywidualnych dochodów udziałowców czy też właścicieli.

Oznacza to, że dla podmiotów ekonomii społecznej istotne znaczenie – obok celu gospodarczego – ma misja społeczna.

EMES określa kryteria społeczne i ekonomiczne inicjatyw wpisujących się w ekonomię społeczną. Są to:

1. kryteria ekonomiczne:

- prowadzenie w sposób względnie ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne,
- niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych,
- ponoszenie ryzyka ekonomicznego,
- istnienie choćby nielicznego płatnego personelu.

2. kryteria społeczne:

- wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia,
- oddolny, obywatelski charakter inicjatywy,

³ Z. Narski, *Ekonomia społeczna*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009

- specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania,
- możliwie wspólnotowy charakter działania,
- ograniczona dystrybucja zysków⁴.

Powyższe kryteria stanowią łącznie definicję idealnego przedsiębiorstwa społecznego. Podmioty tego sektora z reguły nie spełniają zazwyczaj wszystkich kryteriów, powinny jednak wg EMES spełniać większość z nich.

W Polsce definicję ekonomii społecznej wprowadza przyjęty Uchwałą Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 roku Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, ujmując ją w następujący sposób:

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu⁵.

Dokument ten wprowadza 4 główne grupy podmiotów ekonomii społecznej:

1. **przedsiębiorstwa społeczne**, będące fundamentem ekonomii społecznej,
2. **podmioty reintegracyjne**, służące reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zająciowej, Centra i Kluby Integracji Społecznej;
Formy te nie są przedsiębiorstwami społecznymi, ale mogą edukować w zakresie tworzenia i prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego lub przygotowywać do pracy w przedsiębiorstwie społecznym. Podmioty te mogą też być prowadzone jako usługa na rzecz społeczności lokalnej przez przedsiębiorstwa społeczne;
3. **podmioty działające w sferze pożytku publicznego**, które prowadzą działalność ekonomiczną i zatrudniają pracowników, choć ich aktywność nie jest oparta na ryzyku ekonomicznym. Są to głównie organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego; podmioty te mogą stać się przedsiębiorstwami

⁴ C. Davister, J. Defourny, O. Gregoire, Przedsiębiorstwa społeczne integracji zawodowej WISE) w Unii Europejskiej: przegląd kategorii, [w:] J. Wygański(red.), *Antologia tekstów kluczowych- przedsiębiorstwo społeczne*, Wydawnictwo FISE, Warszawa 2008, s.253-292

⁵ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Biblioteka Pożytku Publicznego, Warszawa 2014, s.21

społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą w pewnym zakresie, podejmując również zobowiązania statutowe odnośnie do dystrybucji zysku,

4. **podmioty sfery gospodarczej**, które tworzone były w związku z realizacją celu społecznego lub te, dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Są to podmioty, które nie posiadają wszystkich cech przedsiębiorstwa społecznego. Grupę tę można podzielić na:

- a) organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych,
- b) zakłady aktywności zawodowej,
- c) spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie,
- d) stowarzyszenia, fundacje,
- e) pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajem ościowym⁶.

Mogą to być także inicjatywy o charakterze nieformalnym, np. m.in. ruch rodzących się kooperatyw spożywców, różnorodnych ruchów miejskich, lokatorskich i sąsiedzkich. Mimo że formalnie nie są organizacjami, mogą stanowić, a często już stanowią istotną bazę do rozwoju ekonomii społecznej.

1.3 Wybrane podmioty ekonomii społecznej

Do podstawowych podmiotów ekonomii społecznej należą:

a) Zakłady Aktywności Zawodowej – działa w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Celem ZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. ZAZ nie jest samodzielną formą prawną. Nie ma osobowości prawnej i funkcjonuje jako jednostka wyodrębniona w instytucji lub organizacji, która ZAZ utworzyła.

Zakłady aktywności zawodowej mogą prowadzić każdy rodzaj działalności gospodarczej z wyłączeniem wytwarzania i handlu wyrobami w przemyśle paliwowym, tytoniowym, alkoholowym czy wyrobami z metali szlachetnych lub z ich udziałem.

Dochody z działalności gospodarczej oraz zwolnień podatkowych ZAZ muszą być przeznaczone w całości na zakładowy fundusz aktywności, z którego finansowane mogą być m.in.: usprawnienie i dodatkowe oprzyrządowanie stanowisk pracy, wspomagające

⁶ Ibidem, s.21

samodzielne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w zakładzie pracy, poprawa warunków pracy osób niepełnosprawnych, zakup sprzętu i wyposażenia pomagającego osobie niepełnosprawnej, doksztalcanie, przekwalifikowanie i szkolenie osób niepełnosprawnych, rekreacja i uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym, pomoc w zaspokajaniu innych potrzeb socjalnych i związanych z rehabilitacją społeczną zatrudnionych osób niepełnosprawnych.

b) Centrum Integracji Społecznej – jest placówką aktywizacji zawodowej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu działającą na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym. CIS to instytucja, która ma charakter edukacyjny, a jednym z elementów edukacji może być praca uczestników w ramach działalności handlowej, usługowej lub wytwórczej. Ustawa o zatrudnieniu socjalnym mówi wprost, że taka działalność nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. CIS adresuje swoje działania do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Między CIS a uczestnikami zajęć nie ma stosunku pracy. Uczestnicy CIS mają status osób bezrobotnych, a od CIS otrzymują świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych.

c) Klub Integracji Społecznej – to jednostka, której celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy – KIS działa na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym z 13 czerwca 2003 r

d) Spółdzielnia socjalna – to specyficzna forma spółdzielni pracy. Ma osobowość prawną. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest przede wszystkim prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków w celach społecznej i zawodowej reintegracji jej członków. Oznacza to, że spółdzielnia socjalna musi prowadzić działalność gospodarczą, ale zysk osiągany z tej działalności nie jest celem samym w sobie. Jest środkiem do realizacji celów statutowych. Spółdzielnia może też prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Spółdzielnia socjalna może być założona przez osoby należące do ściśle

określonych w ustawie grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przez osoby prawne – organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne. W przypadku osób fizycznych założyciele spółdzielni muszą należeć do jednej z poniższych grup:

- osoby bezrobotne w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1-4, 6, 7 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, czyli:
 - bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
 - uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
 - chorzy psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
 - zwalniani z zakładów karnych, mający trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - osoby, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym,
 - osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Przepisy wymagają, aby spółdzielnia została założona przez co najmniej 5 osób, a nie więcej niż przez 50 osób (z wyjątkiem spółdzielni powstałych z przekształceń spółdzielni inwalidzkich). Członkami spółdzielni mogą być również osoby spoza grup określonych w ustawie, których ustawa nazywa specjalistami, ale ich liczba nie może być większa niż

50% liczby wszystkich członków spółdzielni. Każdy członek spółdzielni musi być zatrudniony

w oparciu o umowę o pracę. Spółdzielnia może zostać założona także przez, co najmniej dwie osoby prawne. W tym wypadku są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób z grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.

e) Organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje)

Fundacje i stowarzyszenia są w Polsce najpopularniejszymi formami prawnymi tworzącymi tzw. trzeci sektor aktywności społeczno-gospodarczej. Obok instytucji państwa: administracji publicznej, sektora państwowego – zwanego pierwszym sektorem; podmiotów nastawionych na zysk - biznesu, sektora prywatnego – tworzących drugi sektor, organizacje te tworzą tzw. trzeci sektor. Nie stanowią elementu struktury państwa i nie są nastawione na zysk - przyjmują formułę non-profit. Wobec podmiotów tworzących trzeci sektor najczęściej – w dokumentach administracji państwowej – używa się pojęcia „organizacje pozarządowe”. Prawną definicję takiej organizacji podaje *Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie*⁴ (2003), jednakże obok tego określenia funkcjonują jeszcze inne nazwy: organizacje charytatywne, organizacje non - profit, organizacje społeczne, organizacje wolontarystyczne, organizacje obywatelskie.

Sektor organizacji pozarządowych w Polsce jest bardzo zróżnicowany i należą do niego podmioty mające różne formy prawne. Organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych,

i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia (definicja wg *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*⁷).

⁷ Ibidem

Stowarzyszenie – dobrowolne, samorządne, trwałe zrzeszenie o celach niezarobkowych (definicja według *Ustawy Prawo o stowarzyszeniach*⁸); to organizacja społeczna (zrzeszenie) powoływana przez grupę osób mających wspólne cele lub zainteresowania.

Dobrowolność stowarzyszenia polega na swobodzie tworzenia stowarzyszeń, dobrowolności przystąpienia do istniejącego stowarzyszenia oraz na nieograniczonej swobodzie wystąpienia ze stowarzyszenia. Trwałość stowarzyszenia oznacza, że istnieje ono niezależnie

od konkretnego składu swoich członków (pod warunkiem, że jest ich ponad 7).

Niezarobkowy cel stowarzyszenia oznacza, że celem stowarzyszenia nie może być prowadzenie działalności gospodarczej i osiąganie zysków ani przysporzenie korzyści majątkowych członkom stowarzyszenia.

Stowarzyszenie zarejestrowane:

1. jest tworzone przez członków (do założenia stowarzyszenia koniecznych jest min. 7 osób),
2. zorganizowane jest w sposób demokratyczny (najwyższą władzą jest walne zgromadzenie),
3. jest organizacją pozarządową,
4. jest organizacją nienastawioną na zysk, powoływaną w celach niezarobkowych,,
5. ma osobowość prawną,
6. działa w oparciu o statut (statut to podstawowy dokument, określający nazwę organizacji, jej cele, wewnętrzną strukturę itp.),
7. jest rejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym,
8. może prowadzić działalność gospodarczą⁹.

Zarejestrowanie organizacji pozarządowej daje prawo m.in. do:

- realizowania projektów, które służą dobru społecznemu, i które są w całości lub częściowo finansowane z pieniędzy publicznych;
- starania się o dofinansowanie swoich działań (projektów) w innych konkursach dotacyjnych lub grantowych (np. ze środków europejskich, od fundacji prywatnych);
- zwolnienia z płacenia podatku dochodowego – w określonych zakresach;

⁸ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989r. *Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1393 z póź. zm.)

⁹ media.ngo.pl / O sektorze / najważniejsze definicje <<http://media.ngo.pl/x/250756>>

- prawo do tworzenia reprezentacji danej grupy czy społeczności, np. bycia członkiem federacji, co wzmacnia głos, opinię, stanowisko w wielu sprawach;
- prawo do uczestniczenia w kształtowaniu polityki lokalnej poprzez konsultowanie aktów prawnych, w tym aktów prawa lokalnego w określonych zakresach, np. miejscowych planów rozwoju, programów współpracy z organizacjami pozarządowymi i innych dokumentów dotyczących spraw społecznych;
- korzystania z pomocy wolontariuszy;
- prowadzenia tzw. odpłatnej działalności pożytku publicznego, co – bez zarejestrowania się jako przedsiębiorca, tj. bez zarejestrowania działalności gospodarczej – umożliwia, na określonych warunkach, sprzedaż usług i towarów;
- prowadzenia działalności gospodarczej (po uzyskaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców)
- zatrudniania pracowników;
- starania się o status OPP, który daje prawo do ubiegania się o 1% podatku dochodowego, płaconego przez osoby prywatne;
- w wielu samorządach: korzystania z różnych przywilejów: np. bezpłatnych szkoleń, doradztwa, preferencyjnych stawek za wynajem lokali, wsparcia technicznego.

W Polsce specjalnymi odmianami stowarzyszeń, oddzielnie uregulowanymi w przepisach prawa i mającymi specjalne cele, są: partie polityczne, komitety wyborcze, związki wyznaniowe, organizacje pracodawców, związki zawodowe i cechy rzemieślnicze. Cechą wspólną wszystkich tych organizacji jest działalność niezarobkowa¹⁰.

Fundacja – instytucja, której podstawą jest majątek tzw. fundusz założycielski przeznaczony przez jej założyciela na określony, publicznie użyteczny cel (dobroczynny, kulturalny, itp.). Fundację może powołać również osoba prawna. Cechą charakterystyczną fundacji jest niedochodowość celu, dla którego została ona ustanowiona. Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą lub nie. Procedura tworzenia i rejestracji fundacji wymaga złożenia przed notariuszem oświadczenia o utworzeniu fundacji, przyjęcia statutu i złożenia wniosku o rejestrację fundacji do KRS. Przez rejestrację fundacja zyskuje osobowość prawną. Przepisy nie określają minimalnego kapitału założycielskiego, ale w praktyce przyjmuje się, że fundacja nieprowadząca działalności gospodarczej powinna mieć

¹⁰ R. Barański, *Fundacje i stowarzyszenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, s.2

kapitał założycielski w wysokości co najmniej 1000 zł, a fundacja prowadząca działalność gospodarczą co najmniej 2500 zł. Jedynym obligatoryjnym organem fundacji jest zarząd.

Fundacja:

1. jest powoływana przez fundatora,
2. jest organizacją pozarządową,
3. ma wyodrębniony majątek, przeznaczonym na jakiś cel społeczny,
4. realizuje cel społecznie lub gospodarczo użyteczny,
5. jest organizacją nienastawioną na zysk, może prowadzić działalność gospodarczą,
6. ma osobowość prawną,
7. działa w oparciu o statut (statut to podstawowy dokument, określający nazwę organizacji, jej cele, wewnętrzną strukturę itp.),

Działalność fundacji regulują:

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r., Nr 79, poz. 855 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r., Nr 46, poz. 203 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.)

Nie wszystkie organizacje pozarządowe są przedsiębiorstwami społecznymi. Z obserwacji i przeprowadzonych analiz wynika, że sektor pozarządowy ekonomizuje się dość powoli, ale wśród organizacji pozarządowych są też takie, które w swoich działaniach używają instrumentów ekonomicznych do realizacji celów społecznych. Obiecującą możliwość zwiększenia skali działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Polsce stwarza możliwość ekonomizacji istniejących fundacji i stowarzyszeń.

f) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością non-profit

Możliwość prowadzenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w celach społecznych w formie tzw. spółki non-profit jest najmniej znaną formą działań społecznych. Zgodnie z kodeksem spółek handlowych spółka z o.o. może mieć inne cele, niż osiągnięcie zysku, np. cele społeczne. Zyski z działalności gospodarczej takiej spółki zwykle nie mogą podlegać podziałowi między udziałowców. Zasady działalności spółki są określone w aktach

założycielskich spółek, przez ich założycieli. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością mogą być zakładane przez osoby fizyczne i prawne, w tym przez fundacje i stowarzyszenia. Najważniejszym dokumentem wewnętrznym jest umowa spółki, sporządzona w formie aktu notarialnego, która w szczególności określa cele, strukturę, liczbę i wysokość udziałów oraz zasady podziału zysków. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością ma osobowość prawną i odpowiada za swoje zobowiązania całym swoim majątkiem. Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych art. 151. § 1 „Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być utworzona przez jedną albo więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym. Minimalna wysokość kapitału zakładowego (założycielskiego) wynosi 5000 zł i może on być wniesiony w formie środków finansowych lub wkładu rzeczowego (aportu). W przypadku, gdy spółkę zakłada organizacja pozarządowa, majątek pozyskany na działalność statutową nie może być przekazany na wkład do spółki. Organizacja musi pozyskać takie środki, które mogą być przekazane na wkład do powstającej spółki. Mogą to być środki np. z działalności gospodarczej lub dotacja celowa z przeznaczeniem na wkład do spółki. Środki takie będą opodatkowane podatkiem od osób prawnych, takiej darowizny darczyńca nie może też odliczyć od podstawy opodatkowania.

Spółka non profit nie działa w celu osiągnięcia zysku - całość wypracowanego dochodu przeznaczana jest na realizację celów statutowych. Zysk nie może być dzielony pomiędzy pracowników, członków, udziałowców itp. Spółki mogą być zakładane przez osoby fizyczne oraz osoby prawne, np. przez fundacje, stowarzyszenia. Najważniejszym dokumentem spółki z o.o. jest umowa spółki. Spółki z o.o. mogą być zakładane przez osoby fizyczne i prawne, w tym przez fundacje i stowarzyszenia¹¹.

Strukturę spółki tworzy zgromadzenie wspólników i zarząd. Umowa spółki może wprowadzić również radę nadzorczą lub komisję rewizyjną. Najważniejszym organem spółki (jej najwyższą władzą) jest zgromadzenie wspólników. Zgromadzenie powołuje zarząd, przyjmuje sprawozdania roczne oraz absolutorium dla zarządu. Uchwały zgromadzenia podejmowane są w drodze głosowania. Natomiast zarząd reprezentuje spółkę i zajmuje się prowadzeniem jej bieżących spraw (w ramach przyznanych mu w statucie kompetencji), w szczególności zarządza działalnością spółki. Jeśli statut przewiduje istnienie takich struktur, rada nadzorcza lub odpowiednio komisja rewizyjna jest

¹¹ H. Cioch, *Ustawa o Fundacjach*, Wolters Kluwers Polska sp. z o.o., 17

wewnętrznym organem kontroli nad działalnością spółki. Prawa i obowiązki wspólników są równe, jeśli umowa spółki nie stanowi inaczej. W przeciwieństwie do spółdzielni, w statutach większości spółek siła głosu każdego wspólnika będzie uzależniona od wielkości posiadanych przez niego udziałów.

Spółki bez ograniczeń mogą prowadzić działalność gospodarczą. Spółki mogą tworzyć: fundacje, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, spółdzielnie osób prawnych oraz przystępować do związków (federacji) organizacji pozarządowych (jeśli spółka ma cele zarobkowe, może tworzyć i przystępować do związków organizacji pozarządowych wyłącznie jako członek wspierający).

Prawo nie wprowadza ograniczeń w sposobie dystrybucji zysku. Tzw. spółki non-profit „dobrowolnie” mogą wprowadzić zapisy o nakazie przeznaczania całości dochodu na realizację celów statutowych oraz zakazie przeznaczania zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników, do swoich aktów założycielskich. Zysk spółki, której założycielem i jedynym udziałowcem jest stowarzyszenie, nie będzie opodatkowany pod warunkiem, że celem statutowym stowarzyszenia jest działalność omówiona wyżej jako uprawniające stowarzyszenie do zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych - w części przeznaczonej na te cele i przekazanej organizacji. Zysk spółki, której jedynym udziałowcem jest fundacja będzie opodatkowany.

Zgodnie z *Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* spółka z o.o. nie działająca w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczająca całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nieprzeznaczająca zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników, może prowadzić działalność pożytku publicznego. Daje to możliwość korzystania ze środków publicznych (w ramach otwartych konkursach ofert). Może też ubiegać się o status organizacji pożytku publicznego. Spółki z organiczną odpowiedzialnością mają obowiązek przygotowania sprawozdania finansowego z działalności. Sprawozdania zatwierdzone przez zgromadzenie wspólników wraz z odpowiednimi uchwałami muszą zostać złożone w urzędzie skarbowym i Krajowym Rejestrze Sądowym. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością prowadzą pełną księgowość. Akty prawne regulujące funkcjonowanie organizacji non – profit to:

- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych z późniejszymi zmianami

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. działalności pożytku publicznego i o wolontariacie ¹²

1.4 Podstawy prawne funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego i podmiotów ekonomii społecznej

Obecnie w prawie polskim nie ma jednej regulacji, nadającej status „przedsiębiorstwa społecznego”, istnieją jednak przepisy prawne, które pozwalają tworzyć podmioty, które mają cechy przedsiębiorstwa społecznego:

1. Spółdzielnie pracy - podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U.03.188.1848* – jednym z celów działalności spółdzielni jest integracja społeczna w skali danej społeczności tj. członków spółdzielni.

2. Spółdzielnie socjalne - podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych Dz.U.06.94.651;*
- *Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze Dz.U.03.188.1848)* – w działalności zawiera wszystkie cechy przedsiębiorstwa społecznego.

3. Działalność gospodarcza, prowadzona przez fundacje i stowarzyszenia - podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach Dz.U.91.46.203;*
- *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach Dz.U.01.79.855;*
- *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Dz.U.03.96.873;*
- *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym Dz.U.03.122.1143;*
- *Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej Dz.U.07.155.1095)*
- w działalności zawiera wszystkie cechy przedsiębiorstwa społecznego.

4. Kluby Integracji Społecznej - podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach Dz.U.91.46.203;*
- *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach Dz. U. 01.79.855;*
- *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym Dz.U.03.122.1143;*

¹² Ibidem, s. 35

- *Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej Dz.U.07.155.1095)*

-

w działalności zawiera wszystkie cechy przedsiębiorstwa społecznego.

5. Centrum Integracji Społecznej - podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach Dz.U.91.46.203;*

- *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach Dz.U.01.79.855;*

- *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Dz.U.03.96.873;*

- *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym Dz.U.03.122.1143;* -

w działalności zawiera wszystkie cechy przedsiębiorstwa społecznego.

6. Zakłady Pracy Chronionej - podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu*

osób niepełnosprawnych, Dz.U.08.14.92;

- *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej Dz.U.07.155.1095;* - w działalności zawiera

wszystkie cechy przedsiębiorstwa społecznego.

7. Zakłady Aktywności Zawodowej (podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu*

osób niepełnosprawnych Dz.U.08.14.92;

- *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach Dz.U.91.46.203;*

- *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach Dz.U.01.79.855.*

Najwyższym aktem prawnym regulującym istnienie stowarzyszeń w Polsce jest *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, która w artykule 12 stanowi, iż „*Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji*”¹³.

Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę stowarzyszeń, zasady ich zakładania i funkcjonowania jest *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989r. – Prawo o stowarzyszeniach*¹⁴.

¹³ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483), Rdz. I art. 12

¹⁴ *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989r... (Dz. U. z 2015 r. poz. 1393 z póź. zm.), ,s..*

Natomiast *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*¹⁵ stworzyła ramy współpracy administracji publicznej (przede wszystkim organów i instytucji samorządu lokalnego) z trzecim sektorem. Był to kolejny krok ustawodawcy w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego od czasu przemian ustrojowych, kiedy to wprowadzono m.in. wolność zrzeszania się, która ostatecznie znalazła potwierdzenie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zawarto w niej pięć zasad współpracy międzysektorowej: suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności¹⁶.

Ustawa wprowadziła zasadę konkurencyjnego trybu zlecania zadań publicznych organizacjom trzeciego sektora, co zapobiegło nadmiernej komercjalizacji organizacji non-profit. Umożliwienie, dzięki ustawie, współpracy międzysektorowej ma duże znaczenie dla rozwoju podejścia aktywizującego. Organizacje trzeciego sektora są nośnikami idei empowerment (wzmocnienie/upodmiotowienie klientów. Tryb konkursowy zlecania zadań publicznych stał się podstawą dofinansowania ze środków publicznych działania wielu niepublicznych podmiotów o charakterze non-profit, prowadzących działania z zakresu reintegracji społecznej i w mniejszym zakresie reintegracji zawodowej. Organizacje trzeciego sektora są też nośnikami innowacji. Zakłada się, że polityka aktywizacji ma nie tylko aktywizować odbiorców wsparcia, aby „brali sprawy w swoje ręce” i odzyskiwali kontrolę nad własnym życiem, ale również aktywizować same służby społeczne, zapobiegając czy przeciwdziałając rutynizacji ich działań oraz nadmiernej biurokratyzacji i odhumanizowaniu wsparcia socjalnego¹⁷.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie określa także pozafinansowe formy współpracy międzysektorowej, mające w większym stopniu – niż współpraca finansowa – charakter partnerski: wzajemne informowanie się o prowadzonych działaniach, konsultowanie aktów normatywnych, tworzenie międzysektorowych zespołów

¹⁵ *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku...* (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.), s.4

¹⁶ G. Makowski, *Zasady współpracy międzysektorowej w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, „Trzeci Sektor” 2005, nr. 3

¹⁷ A. Karwacki, *Papierowe skrzydła. Rzecz o spójnej polityce aktywizacji*, Wydawnictwo UMK, Toruń 2010

roboczych o charakterze doradczym i inicjatywnym. Nowelizacja tej ustawy w 2010¹⁸ roku uzupełniła katalog tych form współpracy o inicjatywę lokalną. Wprowadzone ustawą obligatoryjne tworzenie programów współpracy z sektorem pozarządowym wymusiło refleksję administracji nad potrzebą i zakresem prowadzenia tej współpracy. Ustawa ta określiła status organizacji pożytku publicznego (OPP), oraz wprowadziła możliwość przekazywania na ich rzecz 1% podatku dochodowego od osób fizycznych. Mechanizm ten sukcesywnie rozwija się w świadomości Polaków, którzy decydują się wspierać w ten sposób organizacje i ich działalność.

Ustawa z dnia 22 stycznia 2010r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw dotyczyła pragmatycznych aspektów współpracy międzysektorowej¹⁹.

Usprawnione zostały dzięki niej mechanizmy zlecania zadań publicznych (pozakonkursowe tryby wyłaniania ofert, rezygnacja z anachronicznego wymogu zamieszczania ofert w prasie). Wzmocniono także mechanizmy dialogu obywatelskiego (wprowadzono obowiązkowe konsultacje społeczne aktów prawa miejscowego i programów współpracy, podjęto uchwały o sposobie prowadzenia tych konsultacji, tworzeniu rad działalności pożytku publicznego na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego). Doprecyzowanie sposobów realizacji omówionej ustawy nastąpiło w najnowszej nowelizacji *Ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*²⁰ oraz ustawy o fundacjach.

1.5 Funkcje podmiotów ekonomii społecznych i przedsiębiorstw społecznych

Instytucje ekonomii społecznej są podmiotami gospodarczymi i społecznymi działającymi we wszystkich sektorach. Mogą one przybierać różne formy, wśród których wymienić należy: banki spółdzielcze, ubezpieczenia wzajemne, spółdzielnie, fundusze poręczeniowe, przedsiębiorstwa społeczne, agencje rozwoju regionalnego, stowarzyszenia, fundacje, centra i kluby integracji społecznej, podmioty wspierające osoby

¹⁸ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku... (Dz. U. z 2003 r. Nr 96,poz. 873 z późn. zm.), s.4.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawy o fundacjach.* (Dz. U. 2015.1339. z dnia 9 września 2015 r.)

niepełnosprawne, takie jak: warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, zakłady pracy chronionej.

Podmioty te są szczególnie aktywne w takich obszarach jak: ochrona socjalna, usługi socjalne, zdrowie, banki, ubezpieczenia, produkcja rolnicza, sprawy konsumenckie, praca stowarzyszona, rzemiosło, sektor mieszkaniowy, dostawy, usługi dla mieszkańców, szkolenie i edukacja, zakres kultury, sport i rozrywka. Przedsiębiorstwa społeczne (bez względu na formę prawną) mogą pełnić bardzo różne funkcje, m. in.:

- **Integracja w ramach rynku pracy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu** – kształtowanie kompetencji w dziedzinie działań prozatrudnieniowych. Mogą one przybierać różnorodne formy. Dla wszystkich podmiotów celem jest albo podniesienie szans na rynku pracy (informacje, szkolenia, doradztwo, aż po zaawansowane i spersonalizowane formy wsparcia, takie jak kształtowanie kompetencji społecznych, Job coaching albo faktyczne zatrudnienie osób w formach tymczasowych lub stałych.
- **Dostarczanie usług publicznych** – przedsiębiorstwa społeczne działają w wielu sektorach, jednak najliczniejsza grupa to sektor usług. Są to usługi skierowane na otwarty rynek pracy, usługi wzajemne ale także usługi o charakterze publicznym. Wśród usług o charakterze publicznym wyróżnić można usługi pożytku publicznego, takie jak np. usługi edukacyjne, opiekuńcze oraz usługi użyteczności publicznej dot. np. utrzymania zieleni miejskiej i innych prac porządkowych dotyczących mienia publicznego, prowadzenie świetlic środowiskowych, usługi opiekuńcze itp.;
- **Usługi o charakterze wzajemnym** – wzajemność podobnie jak solidarność to podstawy ekonomii społecznej. Wzajemność jako kompetencja przedsiębiorstw społecznych bardzo często generuje wartość dodaną przedsięwzięcia i prowadzi do maksymalizacji zysku społecznego. Jako przykład można tu podać działalność taką jak: ubezpieczenia wzajemne, usługi zdrowotno–opiekuńcze, spółdzielnie telefoniczne, ale także mechanizmy wymiany takie jak systemy barterowe czy banki czasu;
- **Usługi na otwartym rynku pracy** – realizowane w szczególności przez tradycyjne spółdzielnie, w tym spółdzielnie socjalne oraz niektóre organizacje pozarządowe. Przedsiębiorstwa te dostarczają swoje usługi dając jednocześnie pracę osobom, które

z różnych względów (niepełnosprawność, długotrwałe bezrobocie) są dyskryminowane na otwartym rynku pracy. Wśród takich usług możemy wymienić m. in. usługi remontowo – budowlane, turystyczne, hotelarskie, gastronomiczne, porządkowe, opiekuńcze itp.;

- **Dostarczanie dóbr publicznych i rozwój wspólnot lokalnych.** Dobra publiczne to takie, z których korzystamy wszyscy, zaliczyć możemy tu m. in. działania w sferze ochrony środowiska (ekologii), ochrony lokalnych tradycji (np. prowadzenie skansenu, rekonstrukcje wydarzeń historycznych), bezpieczeństwa publicznego, ochrony zabytków i dóbr kultury. Przedsiębiorstwa społeczne posiadają w tym zakresie szczególne kompetencje. Zysk z takich przedsięwzięć jest liczony w efektach odczuwalnych przez całą wspólnotę;
- **Działalność handlowa i produkcyjna** – przedsiębiorstwa społeczne mogą wytwarzać dobra lub pośredniczyć w sprzedaży dóbr wytworzonych przez innych (np. towarów otrzymanych z darowizn). Dochód przeznaczony jest na cele społeczne. Wprawdzie działalność produkcyjna przedsiębiorstwa społecznego może dotyczyć każdej dziedziny, to jednak mając jednak na uwadze, że społeczne przedsiębiorstwa produkcyjne zatrudniają zazwyczaj osoby mające niewielkie doświadczenie zawodowe i ograniczone możliwości zawodowe, dobra wytwarzane w przedsiębiorstwach społecznych są zaliczane najczęściej do kategorii „pracochłonnych”. Przykłady takich dziedzin: produkcja mebli, szycie, czy formy rękodzieła artystycznego

Rozdział 2 Metodologia oceny pozycji finansowej organizacji non-profit

2.1 Analiza finansowa

Analiza finansowa traktowana jako najstarsze działo historyczne analizy ekonomicznej a zarówno jako jej część, dostarcza informacji do oceny sytuacji finansowej jednostki. Dotyczy bowiem kwestii powiązanych z całokształtem działalności gospodarczej. Równolegle wielkości finansowych, które prowadzą do kreowania wartości dla pracodawców, występują inne wartości ilościowe oraz jakościowe określane jednocześnie jako generatory „miękkie”, umożliwiające pogląd w względy bliskie strategii przedsiębiorstwa.

Do zakresu i przedmiotu analizy finansowej można wyróżnić jego różnorodną istotę, uwarunkowywaną od:

- dostępności informacji
- stopnia szczegółowych danych
- jednostki przeprowadzającej ocenę.

We wszystkich powyżej wymienionych przypadkach, efektem analizy gospodarczy całej działalności jest uzyskany wynik i stan majątkowy i finansowy firmy²¹.

Do instrumentów oceny kondycji finansowej należą:

- badanie sytuacji majątkowo-finansowej – analiza bilansu,
- badanie zdolności do generowania zysku – analiza rentowności,
- badanie płynności finansowej – analiza predyspozycji pieniężnej,
- badanie niezależności finansowej – analiza położenia finansowego²².

W celu usprawnienia w zarządzaniu przedsiębiorstwem analiza finansowa pełni poniższe funkcje:

- dostarczenie właściwych informacji ułatwiających osiągnięcie logicznego układu majątku i funduszy;
- tworzenie rozrachunków i strumieni pieniężnych;
- wydaje właścicielom rachunki sprawności, które umożliwiają opracowanie rzetelnych wariantów działalności;

²¹ T.Cebrowska, *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 687

²² Ibidem, s. 689

- dostarcza niezmienny przegląd kształtowania się kosztów, przychodów oraz wyniku finansowego, dodatkowo okresową ocenę efektywności gospodarowania²³.

Charakterystyczne dla analiz finansowych jest, iż opierają się jedynie na publicznie dostępnych informacjach sprawozdania, które przeprowadzają osoby z zewnątrz działalności niemające wglądu do danych wewnętrznych²⁴.

Fundamentalnym źródłem danych do stworzenia analizy wstępnej jest: bilans, rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa²⁵.

Wstępna analiza bilansu składa się z dwóch płaszczyzn :

- pionowej polegającej na analizowaniu struktury aktywów (sytuacji majątkowej) i struktury pasywów (sytuacja finansowa),
- poziomej obejmującej relacje wśród składników majątku a źródłami ich finansowania²⁶.

Ma ona na celu relatywnie szybko określić i odnaleźć słabe oraz mocne płaszczyzny z punktu widzenia wyników działania przedsiębiorstwa.

2.2 Bilans

Bilans to wartościowy wykaz aktywów i pasywów, wykonanych na ustalony dzień i precyzyjnie zatwierdzonej formie. Wykaz i zasady bilansu określa ustawa o rachunkowości. Do podstawowych zasad bilansowych należą:

- Zasada równowagi bilansowej – przedstawia, że suma aktywów równa się sumie pasywów oraz a źródło finansowania jest zgodne z prawem i legalne.
- Zasada ciągłości bilansowej – charakteryzuje się tym, że bilans zamykający rok obrotowy jest bilansem otwarcia kolejnego roku obrotowego.
- Zasada rzetelności – określa bilans na podstawie danych liczbowych wynikających z ksiąg rachunkowych, biorąc pod uwagę zasady wyceny aktywów i pasywów.

²³ Ibidem

²⁴ Ibidem

²⁵ R. Nawrocki, *Rachunkowość fundacji i stowarzyszeń*, ODDK Spółka z o.o sp.k, Gdańsk 2016, s.256

²⁶ Kazimierz Sawicki, *Rachunkowość przedsiębiorstw według ustawy o rachunkowości*, Ekspert Wydawnictwo i Doradztwo, Wrocław 2016, s.330

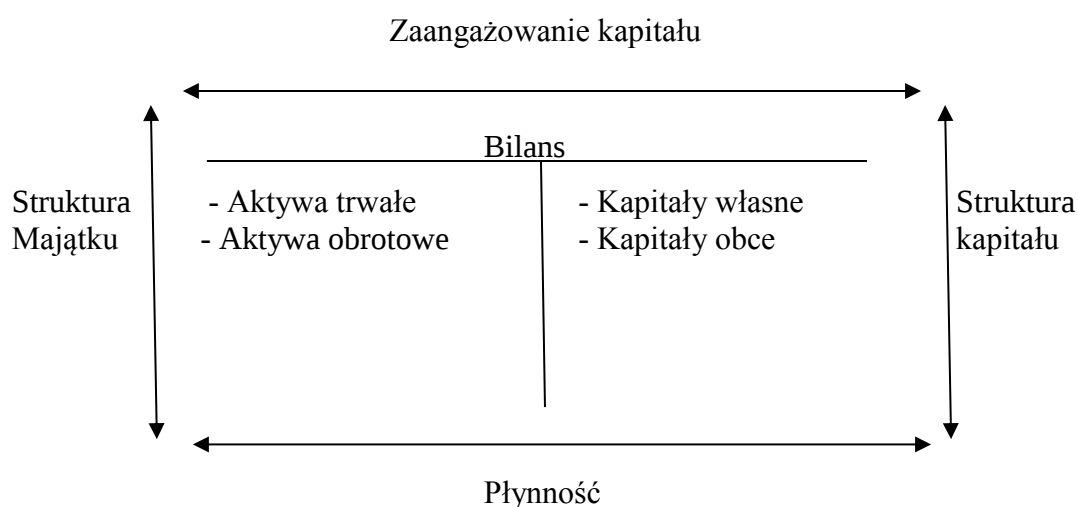
Formularz bilansu

	AKTYWA	Stan na			PASywa	Stan na	
A	Aktywa trwałe			A	Kapitał (fundusz) własny		
I	Wartości niematerialne i prawne			I	Kapitał (fundusz) podstawowy		
1	Koszty zakończonych prac rozwojowych			II	Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)		
2	Wartość firmy			III	Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)		
3	Inne wartości niematerialne i prawne			IV	Kapitał (fundusz) zapasowy		
4	Zaliczki na wartości niematerialne i prawne			V	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny		
II	Rzeczowe aktywa trwałe			VI	Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe		
1	Środki trwałe			VII	Zysk (strata) z lat ubiegłych		
a)	grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu)			VIII	Zysk (strata netto)		
b)	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej			IX	Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)		
c)	urządzenia techniczne i maszyny			B	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania		
d)	inne środki transportu			I	Rezerwy na zobowiązania		
e)	inne środki trwałe			1	Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
2	Środki trwałe w budowie			2	Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne		
3	Zaliczki na środki trwałe w budowie			3	Pozostałe rezerwy		
III	Należności długoterminowe			II	Zobowiązania długoterminowe		

1	Od jednostek powiązanych			1	Wobec jednostek powiązanych		
2	Od pozostałych jednostek			2	Wobec pozostałych jednostek		
IV	Należności długoterminowe			II	Zobowiązania długoterminowe		
1	Nieruchomości			1	Wobec jednostek powiązanych		
2	Wartości niematerialne i prawne			2	Wobec pozostałych jednostek		
3	Długoterminowe aktywa finansowe			III	Zobowiązania krótkoterminowe		
4	Inne inwestycje długoterminowe			1	Wobec jednostek powiązanych		
V	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe			2	Wobec pozostałych jednostek		
1	Aktywa z tyt. odroczonego podatku dochodowego			3	Fundusze specjalne		
2	Inne rozliczenia międzyokresowe			IV	Rozliczenie międzyokresowe		
B	Aktywa obrotowe			1	Ujemna wartość firmy		
I	Zapasy			2	Inne rozliczenia międzyokresowe		
1	Materiały						
2	Półprodukty i produkty w toku						
3	Produkty gotowe						
4	Towary						
5	Zaliczki na dostawy						
II	Należności krótkoterminowe						
1	Krótkoterminowe aktywa finansowe						
a)	W jednostkach powiązanych						
b)	W pozostałych jednostkach						
c)	Środki pieniężne i inne aktywa pieniężne						

2	Inne inwestycje krótkoterminowe						
IV	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe						
	AKTYWA razem (suma poz. A i B)				PASYWA razem (suma poz. A i B)		

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Świdorski, Podstawy rachunkowości aspekty teoretyczne i praktyczne, Wydawnictwo Wyższej Zarządzania, Warszawa 2008

Rysunek 1: Pozioma i pionowa analiza bilansu.

Źródło: K. Czubakowska, Rachunkowość przedsiębiorstw, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 329

2.3 Rachunek zysków i strat

Rachunek zysków i strat jednolicie z art. 47 ust. 4 pkt 1 ustawy o rachunkowości, zawiera informacje o uzyskanych przychodach, kosztach oraz obciążeniem wyniku finansowego zawartych w dwóch wariantach:

- kalkulacyjnym bądź
- porównawczym

w zestawieniu wyznaczonym w załączniku nr 1 ustawy.

Rachunek zysków i strat wykazuje w dokładny sposób o strukturze wyniku finansowego oraz o czynnikach, które miały na niego znaczący wpływ. Wynik czyli przychody, koszty, zyski i straty to elementarne pojęcia związane z nim. Najbardziej istotną zasadą w tworzeniu rachunku zysków i strat jest tzw. zasada współmierności kosztów i przychodów, cechuje ją, że w rozpatrzonym okresie na wynik finansowy wpływają przyjęte

w tym okresie koszty i przychody. Zasada memoriału jest drugą z kolei zasadą, mówiącą o tym, że w wszystkie operacje gospodarcze muszą obowiązkowo zostać ujęte w wyniku finansowym, bezwzględnie od tego czy pozostały opłacone²⁷.

Wykaz rachunku zysków i strat jest podzielony na przychody, koszty, zyski i straty nadzwyczajnie i obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego za bieżący oraz poprzedni rok obrotowy.

Aneks 2

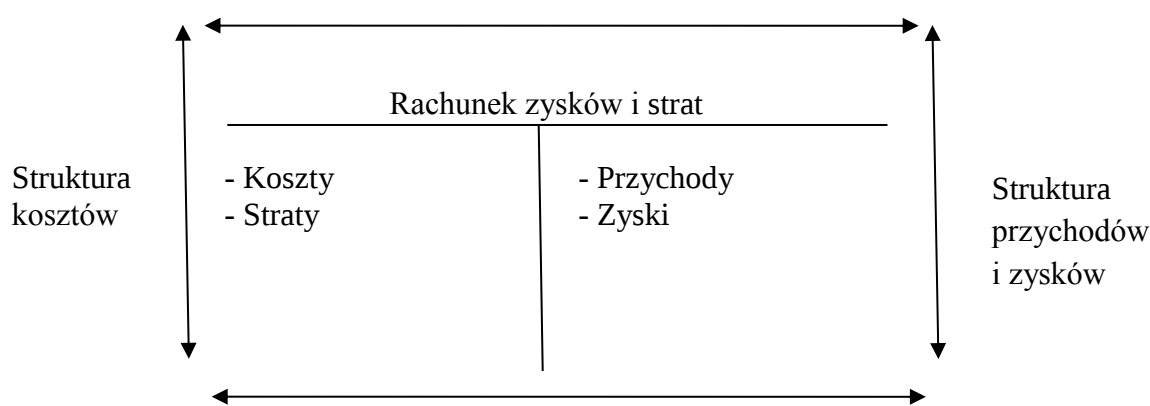
Formularz rachunku zysków i strat

Pozycja		Rok	
		bieżący	poprzedni
A	Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, w tym		
	- od jednostek powiązanych		
I	Przychody netto ze sprzedaży produktów		
II	Przychody netto ze sprzedaży towarów		
B	Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów, w tym		
	- od jednostek powiązanych		
I	Koszt wytworzenia sprzedanych produktów		
II	Wartość sprzedanych towarów i materiałów		
C	Zysk (strata) brutto ze sprzedaży (A-B)		
D	Koszty sprzedaży		
E	Koszty ogólnego zarządu		
F	Zysk (strata) ze sprzedaży (C-D-E)		
G	Pozostałe przychody operacyjne		
I	Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych		
II	Dotacje		
III	Inne przychody operacyjne		
H	Pozostałe koszty operacyjne		
I	Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych		
II	Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych		
III	Inne koszty operacyjne		
L	Zysk (strata) z działalności operacyjnej (F+G-H)		
J	Przychody finansowe		
I	Dywidendy i udziały w zyskach		
II	Odsetki		
III	Zysk ze zbycia inwestycji		
IV	Inne		
K	Koszty finansowe		
I	Odsetki		
II	Strata ze zbycia inwestycji		
III	Aktualizacji wartości inwestycji		
IV	Inne		

²⁷ P. Filip, M.Grzebyk, R. Nesterowicz, B. Sowa, *Rachunkowość przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s.65

L	Zysk (strata) z działalności gospodarczej (I+J-K)		
M	Wynik zdarzeń nadzwyczajnych		
I	Zyski nadzwyczajne		
II	Straty nadzwyczajne		
N	Zysk (strata) brutto (L+/- M)		
O	Podatek dochodowy		
P	Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku		
R	Zysk(strata) netto (N-O-P)		

Źródło : P. Filip, M.Grzebyk, R. Nesterowicz, B. Sowa, Rachunkowość przedsiębiorstw, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s.65

Oplacalność różnych rodzajów działalności

Rysunek 2: Pozioma i pionowa analiza rachunku zysków i strat

Źródło: K.Czubakowska, Rachunkowość przedsiębiorstw, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 329.

2.4 Wskaźniki struktury bilansu

Analiza bilansu przewiduje:

- dynamikę sumy bilansowej oraz istotną rolę aktywów i pasywów – analiza pozioma,
- budowę aktywów i pasywów oraz wewnętrzną strukturę wyselekcjonowanych pozycji bilansowych – analiza pionowa,
- strukturę kapitałowo-majątkową – analiza pionowa pozioma.

Określone pozycje majątku firmy oraz analiza dynamiki czy tempo skłonności zmian jak i źródło pokrycia konieczne jest do określenia strategii jego zwielokrotnienia oraz stopnia rozwoju kapitału. Zróżnicowane tempo zmian wybranych elementów aktywów i pasywów bilansu powoduje zmianę w strukturze. Dzięki opracowaniu struktury bilansu otrzymujemy

informację, odnoszącą się do sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Informację o sposobie zaangażowania kapitału dostarcza nam struktura aktywów, natomiast o źródłach ich pochodzenia struktura pasywów²⁸.

Początkowym etapem analizy wstępnej bilansu jest ocena sytuacji majątkowej. Badanie struktury i dynamiki majątku motywowane jest odmiennym charakterem aktywów i ich różnym stopniem płynności i elastyczności. Traktuje się ją skuteczną metodą kontroli aktywów pod kątem realizowania celów. Aby ocenić jakimi środkami gospodarczymi, jakich rozmiarów rozporządza firma czy ich struktura aktywów odpowiada specyfice i działalności, możemy uzyskać poprzez ogólną postać wskaźnika struktury majątku²⁹.

$$\text{Wskaźnik struktury aktywów trwałych} = \frac{\text{Aktywa trwałe}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

Dzięki wskaźnikowi otrzymujemy udział majątku trwałego w majątku całkowitym przedsiębiorstwa³⁰.

Poniżej przedstawione wskaźniki w szczegółowy sposób oceniają sytuację struktury majątku:

1. Udział rzeczowych składników majątku w aktywach ogółem

$$= \frac{\text{Rzeczowe składniki majątku}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

2. Udział niematerialnych składników majątku w aktywach ogółem

$$= \frac{\text{Niematerialne składniki majątku}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

3. Udział majątku obrotowego w aktywach ogółem

$$= \frac{\text{aktywa obrotowe}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

²⁸ A. Dychduch, M. Spierpińska, Z. Wilimowska, *Finanse i rachunkowość*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2013, s. 185

²⁹ K. Czubakowska, *Rachunkowość...*, op. cit., s.330

³⁰ Ibidem

4. Udział zapasów a aktywa ogółem

$$= \frac{\text{Zapasy ogółem}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

5. Udział należności w aktywach ogółem

$$= \frac{\text{Należności}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

6. Udział środków pieniężnych w aktywach ogółem

$$= \frac{\text{Środki pieniężne}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

7. Udział krótkoterminowych papierów wartościowych a aktywach ogółem

$$= \frac{\text{Krótkoterminowe papiery wartościowe}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$$

Do kolejnego etapu analizy wstępnej należy ocena finansowa, to pionowa analiza pasywów bilansu. Celem jest ustalenie źródłem finansowania składników majątkowych a także zachodzących wśród nich wspólnych relacji i zmian. Wyróżniamy dwa źródła pochodzenia majątku w pasywach:

- kapitał własny – generowany przez jednostkę analogicznie z obowiązującym prawem, funkcjonujący przez cały okres trwania,
- kapitał obcy – obowiązuje przez pewien ustalony okres czasu³¹.

Pasywa bilansu przedstawiająca podstawy finansowe wynikające ze struktury kapitałowej odnoszącej się do zupełnej działalności przedsiębiorstwa. Należy do podstawy przygotowania analizy pasywów od wstępnej oceny ich struktury czy również ustosunkowanie się do relacji między kapitałem własnym a obcym. Konieczna jest rozważa terminu korzystania z kapitałów obcych i oddzielne rozpatrywanie kapitału krótko- i długoterminowego. Wskaźniki struktury kapitału raportują o poziomie kapitałów własnych i obcych w opłacaniu majątku, a również relacjami między nimi. Właściwie analizę sytuacji finansowej powinno zacząć się od badania struktury i dynamiki pasywów.

³¹ K. Czubakowska, *Rachunkowość...*, op. cit., s. 334

Główne wskaźniki przedstawione poniżej pomogą ocenić sytuację kapitałową jednostki³²:

- Wskaźnik udziału kapitału własnego w kapitale obrotowym

$$= \frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Kapitał razem}} \times 100\%$$

- Wskaźnik udziału kapitału obcego w kapitale całkowitym

$$= \frac{\text{Kapitał obcy}}{\text{Kapitały razem}} \times 100\%$$

- Wskaźnik samofinansowania

$$= \frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Kapitały obce}} \times 100\%$$

Analiza pionowa umożliwia badania struktury majątkowo-kapitałowej, gdyż odrębna analiza aktywów i pasywów nie jest całkowicie zadowalająca.

W ten sposób bada powiązania i zależności między gruntowymi grupami aktywów i pasywów. Wykonanie danego wyszczególnienia daje przegląd jednostki pod kątem bezpieczeństwa finansowego. Zachowanie odpowiednich zasad, prowadzi do odpowiednich relacji między terminowością aktywów a źródeł finansowania pasywów.

Zestawiając ocenę postrzegania struktury majątkowo-kapitałowej można wyróżnić dwie podstawowe zasady:

- Złota reguła bilansowa – powstaje, kiedy aktywa trwałe są kapitałem własnym,
- Srebrna zasada bilansowa – zgodnie, z którą aktywa trwałe są kapitałem stałym (kapitał własny + kapitał obcy długoterminowy), zasada ta istnieje pod warunkiem, gdy wskaźnik pokrycia majątku trwałego kapitałem stałym jest na poziomie 1 lub większy od jedności³³.

³² Ibidem

³³ Ibidem, s. 83

Dokładną analizą podobieństwa terminowości kapitału i majątku jest złota zasada bilansowa, ponieważ wynika z niej, iż rola aktywów na trwałe i obrotowe odpowiada w pasywach kapitału krótko- i długoterminowego. Przedsiębiorstwo nie powinno zostać niewypłacalne ponad wartość kapitałów własnych.

Istnieją trzy warianty relacji:

- I stopień pokrycia = $\frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Aktywa trwałe}}$

Powinien wahać się wokół jedności, natomiast jest to ciężko wykonalne w rzeczywistości.

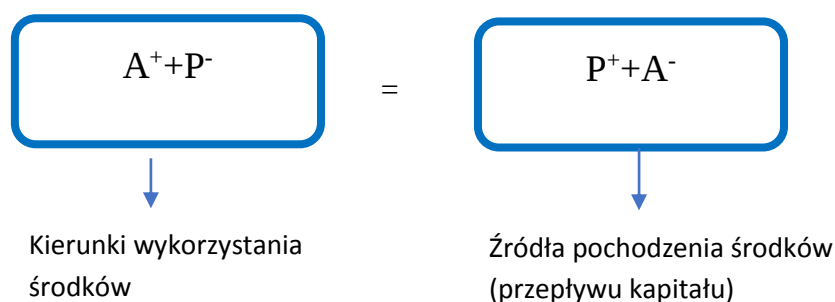
- II stopień pokrycia = $\frac{\text{Kapitał własny} + \text{Kapitał obcy długoterminowy}}{\text{Aktywa trwałe}}$

Wskaźnik ten powinien kształtować się powyżej jedności, gdyż nie wszystkie składniki majątku trwałego potrzebują długiego okresu zbycia. Znaczenie przy ocenie złotej zasady bilansowej jest ograniczone.

- III stopień pokrycia = $\frac{\text{Kapitał własny} + \text{Kapitał obcy długoterminowy}}{\text{Aktywa trwałe} + \text{Aktywa obrotowe związane długoterminowo}}$

Ów wskaźnik często używany w analizach wewnętrznych, gdyż wymaga sytuacji, kiedy składniki majątku obrotowego zawierają pozycje związane w okresie długoterminowym³⁴.

W analizie bilansowej finalnym etapem jest ocena bilansu ruchu. Składa się on z pozycji aktywów i pasywów, które pokazują przyrost bądź spadek.

gdzie:

A^{+} to pozycje aktywów, które wykazują przyrost,
 P^{-} to pozycje pasywów, które wykazują spadek,
 P^{+} to pozycje pasywów, które wykazują przyrost,
 A^{-} to pozycje aktywów, które wykazują spadek³⁵.

³⁴ Ibidem, s. 339

³⁵ T.Cebrowska, *Rachunkowość finansowa...*, op.cit., s. 698.

Warunek stabilności, zdolność koncernów do wytwarzania zysku można ocenić na podstawie rachunku zysku i strat. Bada on:

- dynamiki zmian przychodów w czasie,
- dynamiki zmian kosztów w czasie,
- struktury wyniku finansowego,
- struktury kosztów,
- przyczynową wyniku sprzedaży³⁶.

Konieczne w sytuacji dochodowej jest sporządzenie analitycznego rachunku zysku i strat, urozmaiconego o wskaźniki struktury i dynamiki.

2.5 Analiza wskaźnikowa

Konieczny będzie wykaz analizy wskaźnikowej, odnoszący się do relacji składników aktywów bądź pasywów rachunku zysku i strat jak i sprawozdania z przepływu środków pieniężnych.

Rozwijając analizę wstępną przechodzimy do analizy wskaźników. Korzyści wynikające z analizy wskaźników:

- porównanie w czasie,
- analiza trendów w zakresie badanych zjawisk,
- analiza porównawcza na rynku krajowym jak i międzynarodowym,
- identyfikacja krytycznych obszarów.

Ma ona również wady, takie jak:

- brak uniwersalnych wzorców,
- błędna interpretacja,
- mylny obraz sytuacji finansowej,
- brak wykazania przyczyn niektórych niekorzystnych dla jednostki zjawisk³⁷.

³⁶ Ibidem, s. 704

³⁷ Ibidem, s. 705

Istnieją cztery podstawowe obszary analizy finansowej, tj. rentowność, płynność, obrotowość oraz zadłużenie, które pozwalają wzbogacić analizę o badania przyczynowe.

- 1) Wskaźnik rentowności zwanym też zyskowością, opisuje zdolność przedsiębiorstwa jako całości bądź wyróżnione części do generowania zysku.
- 2) Wskaźniki zadłużenia/ wypłacalności, odnoszące się skąd firma posiada środki, jak do niej wpłynęły, kto je dostarczył, w jaki sposób, za co. Wskaźnik ten umożliwia tworzenia opinii o zdolności obsługi przez przedsiębiorstwo jego zaciągnięcia długów.
- 3) Wskaźniki płynności, służą do oceny zdolności przedsiębiorstwa do regulowania zobowiązań w najbliższym roku.
- 4) Wskaźniki sprawności (aktywności), określają zdolność działania jednostki³⁸.

Tabela 1

Wskaźniki finansowe

NAZWA WSKAŹNIKA	KONSTRUKCJA
RENTOWNOŚCI	
Rentowność sprzedaży netto (ROS)	$\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przychody ze sprzedaży}} \times 100\%$
Zyskowość Aktywów	$\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przeciętny stan aktywów całkowitych}} \times 100\%$
Siły zarobkowej aktywów (zyskowość operacyjna aktywów)	$\frac{\text{Zysk operacyjny}}{\text{Przeciętny stan aktywów całkowitych}} \times 100\%$
Zyskowości kapitałów własnych	$\frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przeciętny stan kapitałów własnych}} \times 100\%$
ZADŁUŻENIA	
Pokrycia aktywów długiem	$\frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Aktywa}} \times 100\%$

³⁸ Ibidem, s.708

Spląty odsetek	$\frac{\text{Zysk operacyjny}}{\text{Odestki}}$
----------------	---

PLYNNOŚCI	
Płynności bieżącej	$\frac{\text{Aktywa obrotwe}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$
Podwyższonej płynności	$\frac{\text{Aktywa obrotwe} - \text{zapasy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$
SPRAWNOŚCI	
Rotacji zapasów	$\frac{\text{Przychody ze sprzedaży}}{\text{Przeciętny stan zapasów}}$
Cyklu zapasów	$\frac{\text{Ilość dni w okresie}}{\text{Wskaźnik rotacji zapasów}}$
Rotacji należności	$\frac{\text{Przychody ze sprzedaży}}{\text{Przeciętny stan należności}}$
Cyklu należności	$\frac{\text{Ilość dni w okresie}}{\text{Wskaźnik rotacji należności}}$
Rotacji aktywów obrotowych	$\frac{\text{Przychody ze sprzedaży}}{\text{Przeciętny stan aktywów obrotowych}}$
Wykorzystania aktywów trwałych	$\frac{\text{Przychody ze sprzedaży}}{\text{Przeciętny stan aktywów trwałych}}$
Rotacja aktywów całkowitych	$\frac{\text{Przychody ze sprzedaży}}{\text{Przeciętny stan aktywów całkowitych}}$

Źródło: Opracowanie własne na podstawie D. Wędzki, *Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków 2009

Rozdział 3 Analiza pozycji ekonomiczno-finansowej Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy

3.1 Charakterystyka Stowarzyszenia

3.1.1 Geneza Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy

Organizacja powstała w 1994 roku jako grupa wsparcia rodziców wychowujących dzieci niepełnosprawne. W początkowym okresie działalności pomocy rodzicom udzieliła Parafia p/w Świętej Jadwigi w Dębicy udostępniając lokal na spotkania grupy. Organizacja funkcjonowała spontanicznie na rzecz wspólnych celów: utworzenia wspólnoty i podejmowania działań na rzecz integracji społecznej oraz organizacji działań rehabilitacyjnych i usprawniających dla niepełnosprawnych dzieci i pozyskiwania środków na ten cel.

Formami działań organizacji w początkowym okresie było organizowanie spotkań ze specjalistami: lekarzami, psychologiem, przedstawicielami firm zajmujących się sprzedażą sprzętu rehabilitacyjnego i suplementów wspomagających leczenie, organizacja ognisk, wycieczek, spotkań formacyjnych i zabaw integracyjnych.

Przełomowym momentem w rozwoju organizacji była podjęta przez rodziców decyzja o profesjonalizacji działań. Nawiązano kontakty i zatrudniono specjalistów: fizjoterapeutów, rehabilitantów, terapeutów zajęciowych, osób o wysokich kompetencjach, które nie tylko prowadziły zajęcia specjalistyczne z podopiecznymi organizacji, ale i wspomagały rodziców w nakreślaniu perspektywicznego planu rozwoju organizacji.

Jako Stowarzyszenie organizacja zarejestrowana została w roku 2001. W stosunkowo krótkim czasie zaowocowało to zmianą formy organizacyjnej, rozszerzeniem działalności merytorycznej organizacji i zwiększeniem jej efektywności fundraisingowej.

Od 2004 roku realizując swoje zadania statutowe stowarzyszenie prowadzi wielokierunkową, sukcesywnie poszerzaną działalność w formie rehabilitacji stacjonarnej osób niepełnosprawnych i okresowo realizując, z pozyskanych środków, projekty na rzecz

aktywizacji społecznej i zawodowej oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób niepełnosprawnych i ich rodzin, działa na rzecz wszechstronnego rozwoju i aktywizacji osób niepełnosprawnych, szeroko pojętej integracji. Ukazuje możliwości i potencjał niepełnosprawnych w środowisku.

3.1.2 Funkcje Stowarzyszenia „Radość”

Działalność Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy cechuje duża różnorodność charakteru i zakresu działań. Zgodnie z założeniami statutowymi organizuje różnorodne przedsięwzięcia na rzecz podopiecznych organizacji, członków Stowarzyszenia, inicjuje działania na rzecz integracji i aktywizacji społeczno- zawodowej osób niepełnosprawnych w lokalnym środowisku; prowadzi stacjonarną rehabilitację w utworzonych przez organizację placówkach: Warsztatach Terapii Zajęciowej w Dębicy i Bobrowej Woli, Zakładzie Aktywności Zawodowej w Woli Żyrakowskiej oraz w ramach realizowanych projektów, jest rzecznikiem interesów i potrzeb osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Organizacja funkcjonuje na zasadach precyzyjnego podziału obowiązków oraz wewnętrznych procedur. Zespół pracowników tworzone pod kątem konkretnych kompetencji. Do każdego realizowanego projektu wyznacza się koordynatora spośród pracowników stowarzyszenia. Większość istotnych decyzji zapada na posiedzeniach Zarządu, po konsultacji wewnątrz zespołu. Pracownicy uczestniczą w szkoleniach oraz konferencjach związanych z zakresem działania organizacji.

3.1.3 Stowarzyszenie „Radość” w ujęciu statystycznym

Na dzień 31.05.2017r. organizacja liczy 135 członków. Jest to 76 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 39 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i 20 podopiecznych, którzy nie ukończyli 16 roku życia.

Liczba osób niepełnosprawnych objętych przez stowarzyszenie codzienną rehabilitacją w latach 2004-2015 – to łącznie 216 osób niepełnosprawnych, w tym:

- w WTZ w Dębicy utworzonych w 2004 roku - łącznie 107 osób
- w WTZ w Bobrowej Woli powstałych w 2007 roku – łącznie 66 osób
- w ZAZ w Woli Żyrakowskiej utworzonym w 2009 roku – 43 osób

W realizowanych Projektach uczestniczyło ponad 250 osób niepełnosprawnych, w tym:

- Projekt „*Ośrodek Aktywności Zawodowej i Społecznej w Korzeniowie*” – 70 osób
- Projekt „*Lepsze jutro*” – 60 osób
- Integracyjna świetlica terapeutyczna przy WTZ w Bobrowej Woli - 40 osób
- Świetlica terapeutyczna przy WTZ w Dębicy - 35 osób
- Świetlica przy WTZ Dębica – współpraca z Fundacją PZU - 33 osoby niepełnosprawne

Codzienna rehabilitacja w Stowarzyszeniu „Radość” w roku 2017:

➤ Prowadzenie placówek stacjonarnych:

- WTZ w Dębicy - dla 60 uczestników
- WTZ w Bobrowej Woli – dla 45 uczestników
- ZAZ w Woli Żyrakowskiej – zatrudnia 37 niepełnosprawnych pracowników
- Realizacja projektu: *Rehabilitacja społeczna w Mieszkaniu Samodzielności Stowarzyszenia „Radość”* dla 50 osób niepełnosprawnych
- Prowadzenie Niepublicznego Przedszkola dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – dla 9 dzieci
- Prowadzenie Galerii „Radość”- punktów sprzedaży wyrobów wytwarzanych przez ZAZ,
- Działalność statutowa na rzecz osób niepełnosprawnych i ich otoczenia.

Na potrzeby realizowanych zadań stowarzyszenie zatrudnia pracowników legitymujących się wymaganymi kwalifikacjami i kompetencjami zawodowymi. Łącznie w latach 2004-2014 w stowarzyszeniu pracowały 182 osoby z Powiatu Dębickiego. Obecnie:

- na umowę o pracę zatrudnionych jest 96 osób, w tym 39 osób niepełnosprawnych,
- na umowę zlecenie 14 osób.

W okresach realizacji projektów wskaźnik zatrudnienia w organizacji jest znacznie wyższy. Liczby te wskazują, że w chwili obecnej ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy jest liczącym się zakładem pracy.

Obok pracowników zatrudnionych w stowarzyszeniu „Radość” na zasadzie umowy o pracę i współpracujących z organizacją za podstawie umów cywilno- prawnych, stowarzyszenie pozyskuje też pracowników finansowanych w formie dotacji z Powiatowego Urzędu Pracy. Stowarzyszenie daje też możliwość odbycia praktyk zawodowych i staży oraz nabycia doświadczenia zawodowego osobom przygotowującym się do pracy z osobami niepełnosprawnymi. W latach 2004-2015 w stowarzyszeniu staże realizowało 44 osoby. Po stażu w organizacji zatrudnionych zostało 16 osób.

Liczna grupa studentów pedagogiki, oligofrenopedagogiki, terapii zajęciowej i kierunków pokrewnych miała możliwość skonfrontowania swoich predyspozycji, umiejętności i przygotowania do pracy zgodnie z wybranym przez siebie kierunkiem studiów. Do realizacji zadań statutowych stowarzyszenie angażuje grupę ponad 100 wolontariuszy (stałych i akcyjnych).

Kadrę WTZ stanowi 19 terapeutów zajęciowych bezpośrednio pracujących z uczestnikami oraz 2 fizjoterapeutów, 2 pielęgniarki, 3 psychologów i 3 osoby kadry kierowniczej.

3.1.4 Rehabilitacja społeczno-zawodowa uczestników WTZ

Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” jest organem założycielskim, a zarazem jednostką prowadzącą Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dębicy i Bobrowej Woli.

Podstawą funkcjonowania tych placówek jest:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.Nr 123 poz 776 z późn.zm)*
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz.U.Nr 63 poz 587 z późn.zm.)*
- *Umowa ze Starostwem Powiatowym: Nr 3/WTZ/Śr.POW./2007*

Warsztaty terapii zajęciowej są placówkami pobytu dziennego. Działają na podstawie Regulaminu Organizacyjnego. Realizują zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej mającej na celu ogólny rozwój i poprawę sprawności niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę jej indywidualnych możliwości oraz ograniczeń intelektualnych, emocjonalnych i ruchowych.

O doborze form i metod pracy, a także o zakresie udzielanej pomocy i opieki decyduje stan zdrowia, zaradność życiowa, predyspozycje i uzdolnienia podopiecznych.

Zajęcia warsztatowe są realizowane zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii przygotowanym dla każdego uczestnika przez Radę Programową Warsztatów. Uczestnicy warsztatów (45 osób niepełnosprawnych w Bobrowej Woli i 60 osób w Dębicy) pracują w ramach pracowni specjalistycznych ukierunkowanych na rozwijanie samodzielności podopiecznych i naukę umiejętności praktycznych, przydatnych zarówno w życiu codziennym, jak i w przyszłej pracy zawodowej. Do ich dyspozycji utworzono pracownie: plastyczną, techniczno-stolarską, rękodzieła artystycznego, gospodarstwa domowego, dziewiarstwa i szycia, skóry i sznurka, pracownię technik różnych, zdobnictwa artystycznego i sztuki użytkowej, multimedialno-komputerową, gospodarczo- porządkową, ogrodniczo-florystyczną, pracownię rozwoju zainteresowań i umiejętności społecznych, twórczości artystycznej. W ramach prowadzonych zajęć wykonują czynności adekwatnie do profilu pracowni, np. przygotowywanie posiłków, pielęgnacja roślin, prace porządkowe, konserwatorskie i budowlane na terenie WTZ oraz na zewnątrz budynku.

Uczestnikom zapewniono także możliwość ekspresji twórczej i rehabilitacji poprzez różne dziedziny sztuki (plastyka, muzyka, teatr, taniec). Podopieczni mogą uczestniczyć w zajęciach dodatkowych takich jak:

- arteterapia,
- muzykoterapia,
- choreoterapia,
- teatroterapia,
- biblioterapia
- ergoterapia,

- hortiterapia
- doradztwo zawodowe,
- fizjoterapia,
- psychoterapia i wsparcie psychologiczne,
- biofeedback,

w ramach zajęć warsztatowych uczestnicy WTZ objęci są rehabilitacją ruchową w formie takich zajęć jak: kinezyterapia, zajęcia rekreacyjne na basenie, w kręgielni, zajęcia zumby, gry i zabawy sportowe: bilard, petanque la molle, kręgle, tenis stołowy, konkursy, turnieje, zawody sportowe, Nordic Walking.

Ćwiczenia i zajęcia dostosowywane są do każdego uczestnika zależnie od schorzenia, sprawności i wydolności organizmu oraz zaleceń lekarskich. Poznają także różne, mniej popularne, dyscypliny sportu np.:

- grę w bilard,
- grę w kręgle
- grę w tenis stołowy,
- grę w Petanque.

Uczestnicy warsztatów objęci są opieką lekarską, pielęgniarską, rehabilitacyjną i psychologiczną. Osoby mające trudności w poruszaniu się i nie są w stanie samodzielnie dotrzeć na zajęcia mają zapewniony zorganizowany dowóz.

Duże znaczenie w pracy WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” ma zapewnienie podopiecznym uczestnictwa w różnych formach życia społecznego w środowisku jak i umożliwienie dostępu do dóbr i usług dostępnych osobom zdrowym. W tym celu organizowane są:

- spotkania integracyjne i imprezy okolicznościowe na terenie placówki,
- wyjścia do instytucji kulturalnych i kina, teatru oraz na wystawy,
- wyjazdy rekreacyjno-krajoznawcze,
- wycieczki tematyczne,
- spotkania z zaproszonymi gośćmi na terenie warsztatów i w lokalnych ośrodkach kultury np. aktorami, pisarzami, podróżnikami iluzjonistą/

- bale, spotkania integracyjne i imprezy okolicznościowe w zaprzyjaźnionych placówkach.
- Podopieczni uczestniczą w imprezach sportowych jako zawodnicy i kibice.
- Biorą udział w działaniach z zakresu edukacji ekologicznej i regionalnej organizowanych przez instytucje lokalne.

W celu umożliwienia podopiecznym kontaktów i współdziałania z osobami pełnosprawnymi kontynuowana jest współpraca z lokalnymi placówkami edukacyjno-wychowawczymi. Formy współpracy to: wspólne zabawy integracyjne, wspólne świętowanie świąt narodowych np. Odzyskania Niepodległości (wspólny udział w paradzie niepodległościowej, śpiewanie pieśni patriotycznych), mikołajkowa wymiana prezentów, wspólne konkursy plastyczne, udział w akcjach charytatywnych, uczestnictwo w spotkaniach z współczesnymi autorami książek dla dzieci i młodzieży organizowanych. Pracownicy stowarzyszenia zapraszani są na zajęcia wychowawcze, gdzie promują ideę integracji, przybliżają młodzieży świat osób z niepełnosprawnością, ukazują problemy i możliwości

tego środowiska. Uczniowie i wychowankowie placówek wychowawczych i edukacyjnych uczestniczą w zajęciach warsztatowych na terenie WTZ.

Podopieczni Stowarzyszenia uwrażliwiani są na potrzeby osób potrzebujących. Biorą udział w organizowanych ogólnopolskich i lokalnych akcjach charytatywnych. Są nie tylko ofiarodawcami w tych akcjach, ale także czynnie biorą w nich udział jako współorganizatorzy i wolontariusze. Brali udział w koncercie charytatywnym „*Mikołaj dociera wszędzie*”, „*Szlachetna paczka*”, corocznie włączają się do pomocy Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy, biorą udział w gminnej akcji charytatywnej – zbieranie nakrętek, występują na koncertach charytatywnych. Przeznaczają swoje prace na aukcje, organizują loterie fantowe.

Ważnym kierunkiem rehabilitacji społecznej jest uczestnictwo podopiecznych stowarzyszenia w konkursach, prezentacjach i Festiwalach Twórczości Artystycznej. Podopieczni Stowarzyszenia „Radość” uczestniczą w konkursach o zasięgu miejskim, regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym.

Organizowane dla uczestników zajęcia, stosowane metody i formy pracy służą kształtowaniu ich ogólnej zaradności życiowej, rozwijaniu ich umiejętności samoobsługowych i zachowań społecznych. Poszerzając wiedzę ogólną i umiejętności praktyczne korzystnie wpływają na efekty rehabilitacji zawodowej jak również

funkcjonowanie emocjonalne. Rehabilitację zawodową w WTZ wspomaga uczestnictwo w programach aktywizacji zawodowej, w szkoleniach, praktykach zawodowych, stażach i treningach rozwijających umiejętności interpersonalne przydatne na rynku pracy.

3.1.5 Stowarzyszenie „Radość” jako podmiot ekonomii społecznej

Od 2006 roku Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy prowadzi działalność gospodarczą. Zakład Aktywności Zawodowej w Woli Żyrakowskiej, dla którego Stowarzyszenie jest organem prowadzącym, jest wyróżniającym się podmiotem ekonomii społecznej w lokalnym środowisku. Zakład jest dwukrotnym finalistą ogólnopolskiego konkursu na najlepsze Przedsiębiorstwo Społeczne Roku. Otrzymał wyróżnienie specjalne jako podmiot ES i certyfikat jakości przyznany przez Towarzystwo Inwestycji Społeczno – Ekonomicznych. ZAZ prowadzi działalność produkcyjno-usługową w ramach trzech działów:

- stolarstwa meblowego,
- rękodziela artystycznego,
- działu remontowo-gospodarczego.

Oferta zakładu kierowana jest zarówno do klientów indywidualnych, którzy są głównymi odbiorcami usług, jak i firm, instytucji, placówek oświatowych, samorządów i innych organizacji. Dział stolarstwa, dostosowuje produkcję do indywidualnych potrzeb klienta, prowadzi usługi stolarskie w zakresie wykonywania mebli, w tym mebli na wymiar. Oferuje m. in.: zestawy meblowe według indywidualnych zamówień, meble do biura, zestawy pokojowe, meble kuchenne, meble i zabudowy do łazienek, zabudowy wnęk.

Dział rękodziela artystycznego proponuje klientom usługi w zakresie m.in.: zdobienia szkła i drewna, produkcji wyrobów ceramicznych, wykonania kartek okolicznościowych, wiązanek, wieńców, artystycznej oprawy obrazów, wyrobu i sprzedaży ramek na zdjęcia, produkcji świec parafinowych, żelowych, sojowych, cięcia, grawerowania laserem, drukowania sublimacyjnego na różnego rodzaju materiałach.

Dział gospodarczo– porządkowo- remontowy świadczy usługi porządkowo - remontowe w Gminie Żyraków i na zlecenia prywatne.

Promocja oferowanych wyrobów i usług jak również całej działalności stowarzyszenia, osiągnięć podopiecznych odbywa się poprzez stronę internetową, ulotki promocyjno-informacyjne i banery w miejscach publicznych, uczestnictwo w targach i konferencjach.

Zakład współpracuje z lokalnymi mediami i instytucjami kulturalnymi w lokalnym środowisku, gdzie prezentuje możliwości i osiągnięcia osób niepełnosprawnych.

Służy to kształtowaniu akceptujących postaw, korzystnego wizerunku osób niepełnosprawnych i pozytywnego nastawienia dla idei rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Produkowane wyroby rękodzielnicze można nabyć w siedzibie zakładu, na organizowanych targach, kiermaszach. W centrum miasta uruchomiona została Galeria „Radość” Zakładu Aktywności Zawodowej, w której prowadzona jest promocja oferowanych przez ZAZ wyrobów i usług. Utworzona galeria w przygotowanych ekspozycjach prezentuje wyprodukowane w zakładzie przedmioty i sposób ich wykorzystania. Jest miejscem ukazania możliwości i umiejętności osób z niepełną sprawnością, pracowników ZAZ w Woli Żyrakowskiej.

W Zakładzie Aktywności Zawodowej w Woli Żyrakowskiej zatrudnionych jest 37 osób z niepełną sprawnością i 11 osób personelu obsługowo - rehabilitacyjnego.

Sukcesywnie do potrzeb niepełnosprawnych pracowników udoskonalana, uzupełniana jest infrastruktura zakładu, technologia produkcji. Stanowiska pracy wyposażane są w kolejne narzędzia i maszyny produkcyjne. Zagospodarowywany jest teren wokół zakładu. Poprawia to warunki pracy, umożliwia prowadzenie na terenie zakładu rehabilitacji leczniczej pracowników. Pracownicy mają możliwość uzyskania dofinansowania kosztów leczenia z Zakładowego Funduszu Aktywności. Zakład wspiera pracowników w trudnych sytuacjach życiowych. Zapewnia opiekę pielęgniarską, rehabilitacyjną i psychologiczną. Pracownicy zachęceni są do wyjazdów na turnusy rehabilitacyjne. Stymulowani są też do kontynuowania nauki, zgodnie ze swoimi predyspozycjami. Zakład poprzez dotacje umożliwia pracownikom udział w życiu społecznym, kulturalnym i sportowym. Decyzje w zakresie prowadzonej rehabilitacji społecznej i zawodowej, podejmowane są w porozumieniu z pracownikami, co korzystnie wpływa na ich rozwój osobisty i poczucie autonomii.

Funkcjonowanie ZAZ w Woli Żyrakowskiej przynosi istotne korzyści społeczne dla lokalnego środowiska. Zakład utworzony został w wyniku oddolnej inicjatywy i efektywnej współpracy lokalnego środowiska i organizacji pozarządowej - Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy z lokalnym samorządem.

Jest przykładem partnerskiego podejścia do potrzeb i oczekiwań środowiska osób niepełnosprawnych, mieszkańców regionu. Powstał dzięki zagospodarowaniu niszczonego obiektu, który Urząd Gminy w Żyrakowie przekazał organizacji z przeznaczeniem na utworzenie zakładu. Budynek został dostosowany do nowych funkcji obiektu i potrzeb pracowników.

Utworzenie zakładu przyniosło korzyści społeczne zarówno dla niepełnosprawnych pracowników zakładu jak i środowiska lokalnego. Pozwoliło na stworzenie miejsc pracy, możliwość zarobku, aktywizację i integrację społeczną osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem. Ze względu na charakter schorzeń, choroby psychiczne napotykały one duże trudności na rynku pracy. Dzięki pracy w ZAZ uwierzyły we własną sprawczość i możliwość samodzielnego funkcjonowania. Aktywność zawodowa tych osób w ZAZ odciąża ośrodki pomocy społecznej od dofinansowywania ich egzystencji.

Utworzona placówka zmniejsza bezrobocie w regionie. Umożliwia zatrudnienie osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z terenów wiejskich. Funkcjonujący podmiot ekonomii społecznej na terenie wiejskim wpływa na zmianę stereotypów, opinii o osobach niepełnosprawnych. Mieszkańcy mają możliwość świadczonych przez zakład usług w swoim środowisku.

Oferta handlowo - usługowa zakładu, udział w działaniach w lokalnym środowisku (kiermasze, pikniki, prezentacje, włączanie się w akcje środowiskowe) pokazała mieszkańcom umiejętności i możliwości osób niepełnosprawnych. Zaangażowanie to wpływa na zmniejszenie u pracowników ZAZ poczucia izolacji, odtrącenia w swoim miejscu zamieszkania. Współpraca z ZAZ przyczyniła się także do zwiększenia otwartości na potrzeby niepełnosprawnych środowiska lokalnego, tworzenia płaszczyzn kontaktów społecznych.

Funkcjonowanie ZAZ przyczynia się do rozwoju ekonomicznego regionu. Zakład jest nie tylko partnerem na lokalnym rynku usług, ale jest także klientem dla lokalnych podmiotów - punktów handlowych i usługowych.

Zakład przygotowuje pracowników do aktywności zawodowej na otwartym rynku, zgodnie z możliwościami psychofizycznymi. Pomaga osobom niepełnosprawnym w podejmowaniu niezależnego, samodzielnego życia, rozwijania potencjału, podnoszenia kwalifikacji i kompetencji zawodowych poprzez organizację i finansowanie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych oraz warsztatów aktywizacji zawodowej.

3.1.6 Działalność Stowarzyszenia „Radość” w zakresie integracji i reintegracji społecznej osób niepełnosprawnych

Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy realizując swoje zadania statutowe prowadzi działalność na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Organizuje imprezy okolicznościowe i integracyjno-sportowe dla 180 - 400 osób niepełnosprawnych i ich opiekunów oraz wycieczki turystyczno-krajoznawcze, turnusy rehabilitacyjne, zajęcia psycho-edukacyjne dla rodziców i opiekunów, wystawy, kiermasze twórczości artystycznej niepełnosprawnych. W ramach prowadzonej rehabilitacji społecznej umożliwia podopiecznym udział w zawodach, olimpiadach sportowych, prowadzi działalność na rzecz integracji w środowisku. Celem jest aktywizacja osób niepełnosprawnych i ukazywanie ich możliwości oraz potencjału.

Dla członków Stowarzyszenia cyklicznie odbywają się spotkania informacyjno-integracyjne i comiesięczne spotkania modlitewno-formacyjne. Organizowane są wyjazdy turystyczne: jedno i dwudniowe wycieczki. Dużą popularnością wśród członków Stowarzyszenia cieszą się cykliczne spotkania integracyjno-rekreacyjne i imprezy okolicznościowe. Mają one charakter plenerowy i połączone są z prezentacją twórczości i umiejętności podopiecznych placówek, zawodami sportowymi, zabawami ruchowymi i tanecznymi oraz konkursami dla uczestników tych spotkań. Dla niektórych niepełnosprawnych są jedną z nielicznych okazji opuszczenia domu i spędzenia czasu wśród przyjaciół, a dla rodziców okazją wymiany doświadczeń i poglądów na temat opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym.

Stowarzyszenie podejmuje działania na rzecz integracji w lokalnym środowisku: uczestniczy w życiu kulturalnym propagując twórczość osób niepełnosprawnych, współpracuje z placówkami edukacyjnymi i wychowawczymi. Pracownicy stowarzyszenia

prowadzą w szkołach zajęcia integracyjne mające na celu uwrażliwienie uczniów na potrzeby osób niepełnosprawnych.

Stowarzyszenie umożliwia podopiecznym udział w turniejach, zawodach i olimpiadach sportowych.

Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy działa na rzecz szeroko pojętej integracji w środowisku. Naszym celem jest aktywizacja osób niepełnosprawnych i ukazywanie ich możliwości i potencjału. W podejmowanych inicjatywach uczestniczą też podopieczni z wszystkich ośrodków prowadzonych przez organizację, w tym pracownicy Zakładu Aktywności Zawodowej w Woli Żyrakowskiej.

Każda placówka realizuje swoje założenia programowe prowadzące do maksymalnego usprawnienia swoich podopiecznych, na miarę możliwości psychofizycznych.

Pod okiem wykwalifikowanej kadry instruktorów powstają w placówkach wyroby artystyczne z wykorzystaniem różnych technik plastycznych m. in. ceramika, wikliniarstwo, decoupage, pisanie ikon). Twórczość i umiejętności osób niepełnosprawnych prezentowane są na konkursach, festiwalach, kiermaszach. Organizacja posiada kadrę wykwalifikowanych pracowników z wieloletnim doświadczeniem w pracy z osobami niepełnosprawnymi, na potrzeby realizowanych zadań zatrudnia specjalistów. Przy realizacji projektów i spotkań integracyjnych współpracuje z grupą wolontariuszy.

3.2 Analiza bilansu

Prezentacja analizy finansowej bilansu dostarczy podstawowych informacji o sytuacji majątkowej Stowarzyszenia. Zgodnie z regułą badanie zostanie przedstawione w układzie pionowym i poziomym. Pionowy odczyt bilansu umożliwi przeanalizowanie zmian wyszczególnionych składników aktywów oraz pasywów w stosunku do sumy bilansowej, co prowadzi do określania ich struktury. Natomiast poziome badanie bilansu umożliwia wykonanie oceny zmian w poszczególnych składnikach bilansu, czyli określenie dynamiki. Analiza bilansu zawiera 2012, 2013, 2014 oraz 2015 rok.

Tabela 2

Bilans

Aktywa	Stan na 31.12.2013	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2015
A. Aktywa trwałe	1 279 063,64	1 529 287,93	1 391 995,85
I. Wartości niematerialne i prawne	0,00	0,00	0,00
II. Rzeczowe aktywa trwałe	1 279 063,64	1 529 287,93	1 391 995,85
III. Należności długoterminowe	0,00	0,00	0,00
IV. Inwestycje długoterminowe	0,00	0,00	0,00
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00	0,00
B. Aktywa obrotowe	317 138,38	322 281,11	404 034,99
I. Zapasy	52 853,72	52 299,70	45 009,55
II. Należności krótkoterminowe	82 153,34	160 353,82	103 174,36
III. Inwestycje krótkoterminowe	182 131,32	109 627,59	255 684,42
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00	166,66
Aktywa razem	1 596 202,02	1 851 569,04	1 796 030,84
Pasywa			
A. Kapitał (fundusz) własny	309 416,30	319 051,89	291 571,77
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	342 675,40	309 416,40	117 822,11
II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	0,00	0,00	0,00
III. Wynik finansowy netto za rok obrotowy	33 359,10	0,00`	0,00
1. Nadwyżka przychodów nad kosztami (wielkość dodatnia)	0,00	0,00	0,00
2. Nadwyżka kosztów nad przychodami (wielkość ujemna)	33 259,10	0,00	0,00
IV. Kapitał (fundusz) zapasowy	0,00	0,00	0,00
V. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	0,00	0,00	0,00
VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	0,00	0,00	0,00
VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych	0,00	0,00	0,00
VIII. Zysk (strata) netto	0,00	9 635,59	173 749,66
IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	0,00	0,00	0,00
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	1 286 785,72	1 532 517,15	1 504 459,07
I. Rezerwy na zobowiązania	0,00	0,00	0,00
II. Zobowiązania długoterminowe	157 819,94	0,00	0,00
1. Kredyty i pożyczki	0,00	0,00	0,00
2. Inne zobowiązania	38 398,80	0,00	0,00
3. Fundusze specjalne	119 421,12	0,00	0,00
III. Zobowiązania krótkoterminowe	0,00	207 523,63	161 249,75
IV. Rozliczenia międzyokresowe	1 128 965,78	134 993,52	1 343 209,32
1. Rozliczenia międzyokresowe przychodów	1 128 965,78	134 933,52	1 343 209,32
2. Inne rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00	0,00
Pasywa razem	1 596 202,02	1 851 569,04	1 796 030,84

Źródło : Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Dynamika aktywów i pasywów

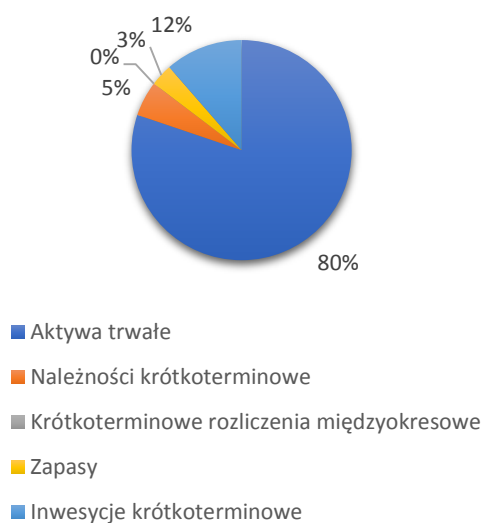
Tabela 3

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota na 31.12			Dynamika 2014	Dynamika 2015
		2013	2014	2015		
Aktywa		W tysiącach złotych			W procentach	
1	Aktywa trwałe	1 279	1 529	1 391	119	91
2	Aktywa obrotowe w tym:	317	322	404	102	125
	- zapasy	52	52	54	100	104
	-należności krótkoterminowe	82	160	103	195	64
	-inwestycje krótkoterminowe	182	109	255	60	234
	-krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0	0	166	0	0
3	Ogółem aktywa	1 596	1 851	1 796	116	97
Pasywa						
1	Kapitał własny	309	319	291	103	91
2	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w tym:	1 287	1 532	1 504	84	98
	- rezerwy na zobowiązania	0	0	0	0	0
	-zobowiązania długoterminowe	158	0	0	0	0
	-zobowiązania krótkoterminowe	0	208	161	0	77
	-rozliczenia międzyokresowe	1 129	135	1 343	12	995
3	Ogółem pasywa	1 596	1 851	1 796	116	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Kształtowanie się aktywów bilansu (w %)

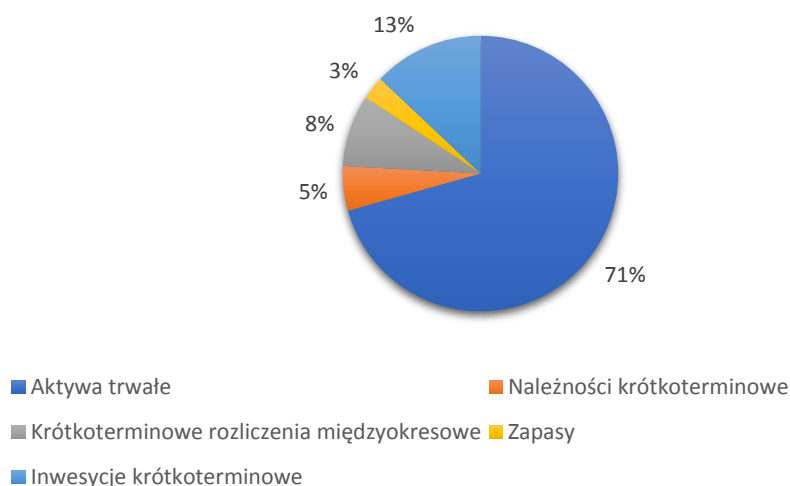
Wykres 1 (2013r.)

Wykres 2 (2014r.)

Wykres 3 (2015r.)

Wykresy 1,2,3: Kształtowanie się aktywów (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

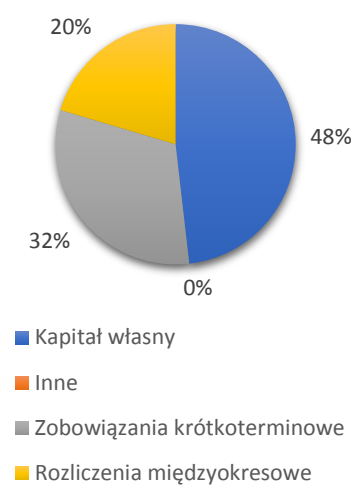
Z analizy okresu wskaźnika tempa zmian wynika, iż w roku 2014 roku aktywa obrotowe rosną o 19 %, a następnie obserwujemy ich spadek o 9% w 2015 roku. W 2014 roku aktywa obrotowe mają tendencję zwiększającą mianowicie wynoszą 102 % a w kolejnym 125 %. Widoczna jest nieduża poprawa płynności finansowej.

Kształtowanie się pasywów bilansu (w %)

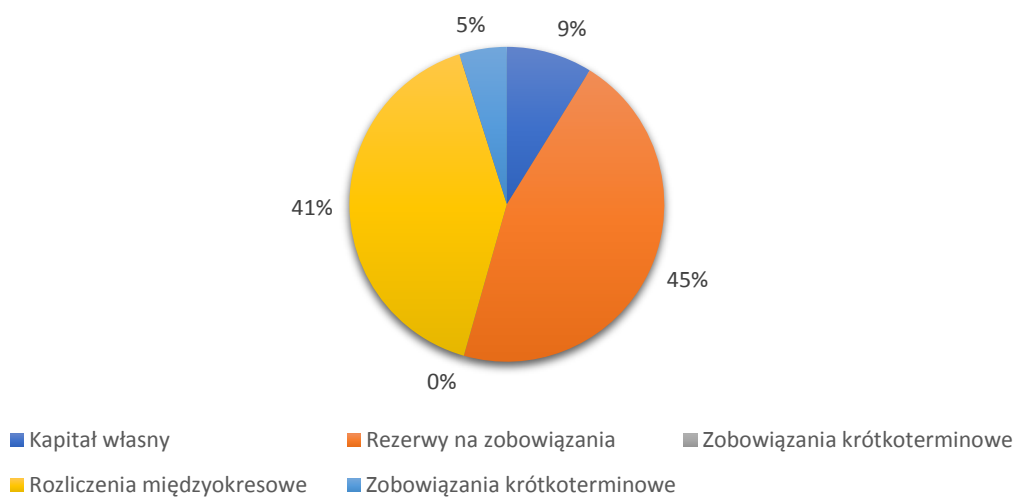
Wykres 4 (2013r.)

Wykres 5 (2014r.)

Wykres 6 (2015r.)

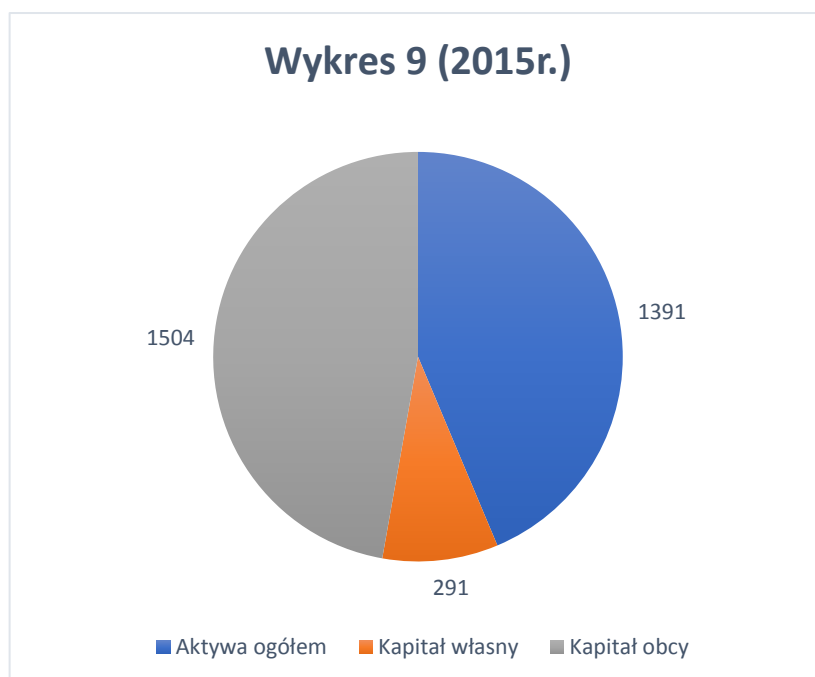
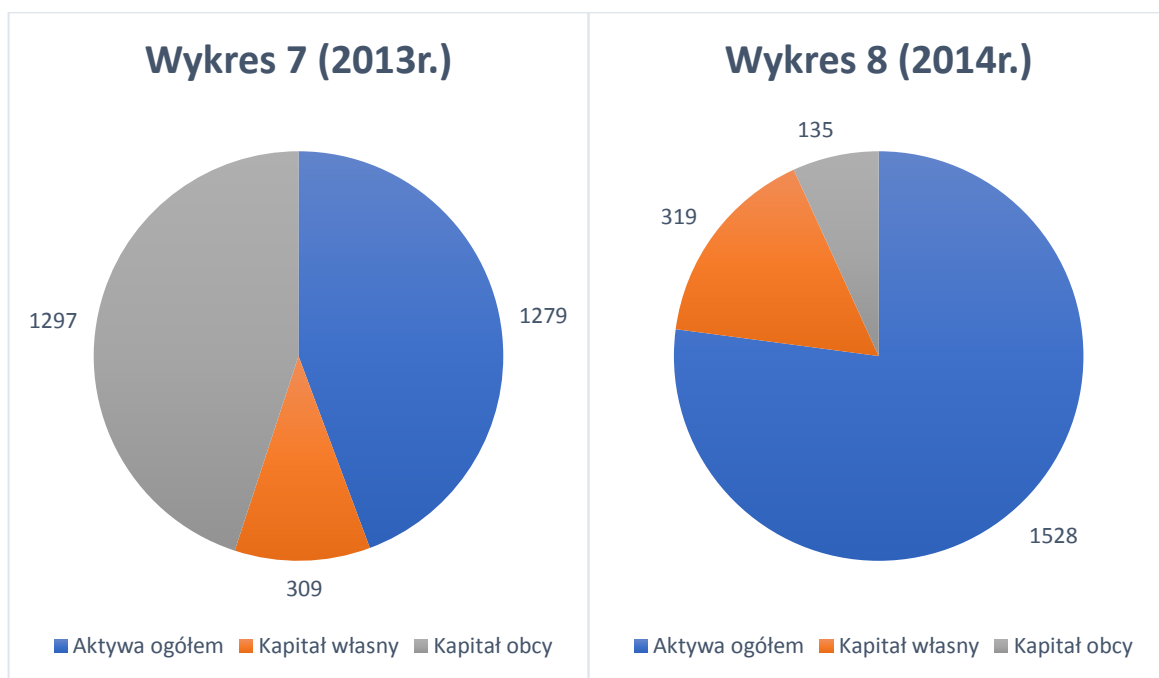

Wykresy 4,5,6: Kształtowanie się pasywów bilansu (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Wskaźnik tempa zmian pasywów pokazuje, że kapitał własny Stowarzyszenia wzrósł o 3 % w roku 2014 a w 2015 spadł o 9 %. Natomiast kapitał obcy wykazuje tendencję malejącą zarówno 2014 jak i 2015 . W 2014 spada o 26%, a w 2015 jedynie o 2%.

Majątek Stowarzyszenia i źródła jego finansowania (w tys. zł)

Wykresy 7,8,9: Majątek Stowarzyszenia i źródła jego finansowania (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Tabela 4

Tempo dynamiki i tempo zmian

Lp.	Wyszczególnienie	Dynamika 2014	Dynamika 2015	Temp zmian 2014	Tempo zmian 2015
Aktywa		w %		w %	
1	Aktywa trwałe	119	91	19	-9
2	Aktywa obrotowe w tym:	102	125	2	25
	- zapasy	100	104	-	4
	- należności krótkoterminowe	195	64	95	-36
	- inwestycje krótkoterminowe	60	234	-40	134
	- krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	-	-	-	-
3	Ogółem aktywa	116	97	16	-3
Pasywa					
1	Kapitał własny	103	91	3	-9
2	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w tym:	84	98	1-6	-2
	- rezerwy na zobowiązania	-	-	-	-
	-zobowiązania długoterminowe	-	-	-	-
	-zobowiązania krótkoterminowe	-	77	-	-23
	- rozliczenia międzyokresowe	12	995	-88	895
3	Ogółem pasywa	116	97	16	-3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Tabela 5

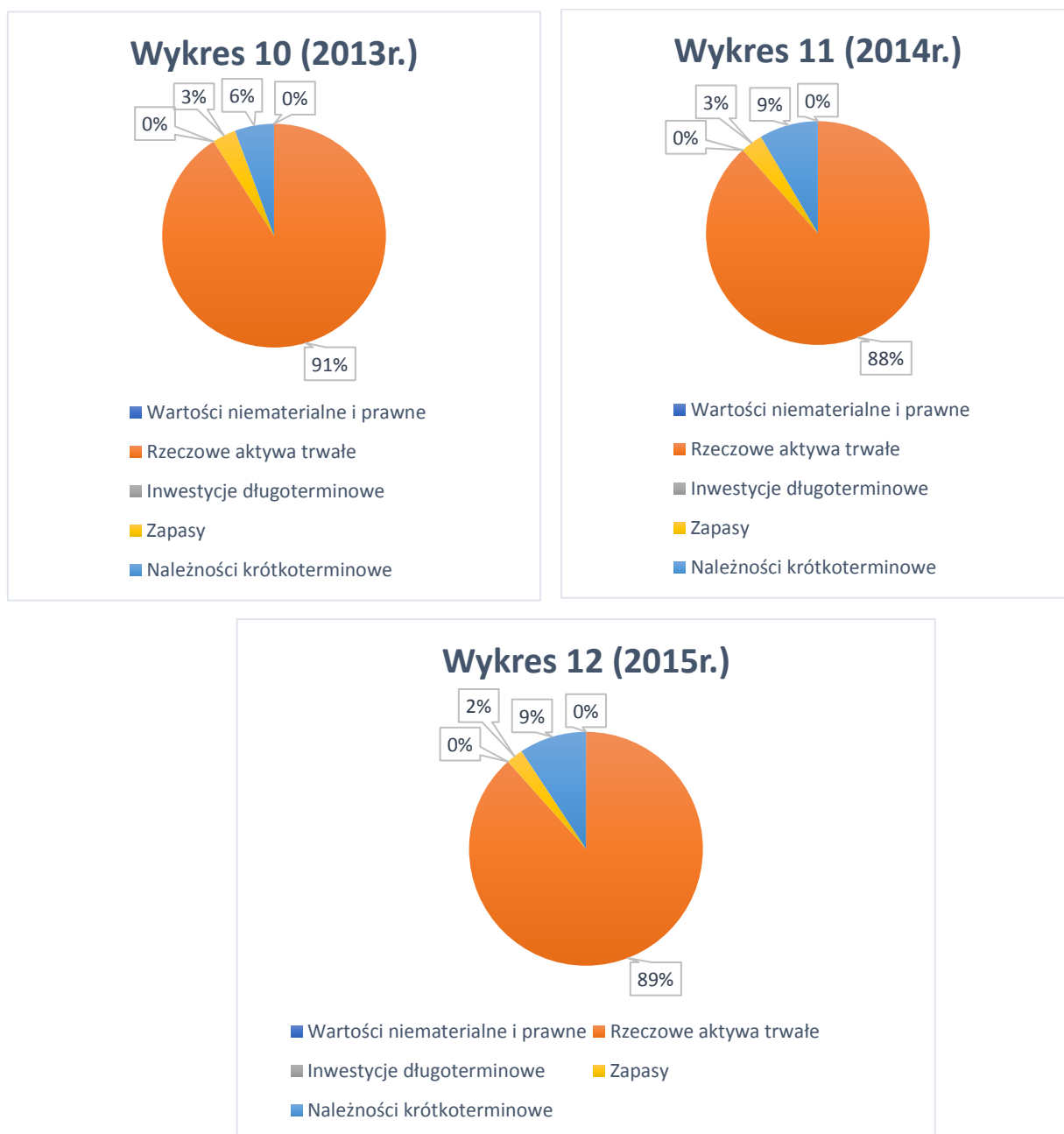
Struktura aktywów i pasywów

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota na 31.12			Struktura 2013	Struktura 2014	Struktura 2015
		2013	2014	2015			
Aktywa		W tysiącach złotych			W procentach		
1	Aktywa trwałe w tym:	1 279	1 529	1392	80	83	76
	Wartości niematerialne i prawne	-	-	-	-	-	-
	Rzeczowe aktywa trwałe	1 279	1 529	1391	80	83	76
	Należności długoterminowe	-	-	-	-	-	-
	Inwestycje długoterminowe	-	-	-	-	-	-
	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	-	-	-	-	-	-
2	Aktywa obrotowe w tym:	317	322	202	20	17	11
	Zapasy	53	52	45	3	3	2
	Należności krótkoterminowe	82	160	103	5	8	5
	Inwestycje krótkoterminowe	182	109	255	11	5	14
	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	-	-	160	-	-	9
	Ogółem	1 596	1 851	1796	100	100	100
1	Kapitał własny	309	319	291	19	17	16
2	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w tym:	1 286	1525	1504	80	82	83
	- rezerwy na zobowiązania	-	-	-	-	-	-
	-zobowiązania długoterminowe	157	-	-	10	-	-

	-zobowiązania krótkoterminowe	-	207	161	-	11	9
	-rozliczenia międzyokresowe	1 129	134	1 343	70	7	75
3	Ogółem pasywa	1 596	1 851	1 796	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

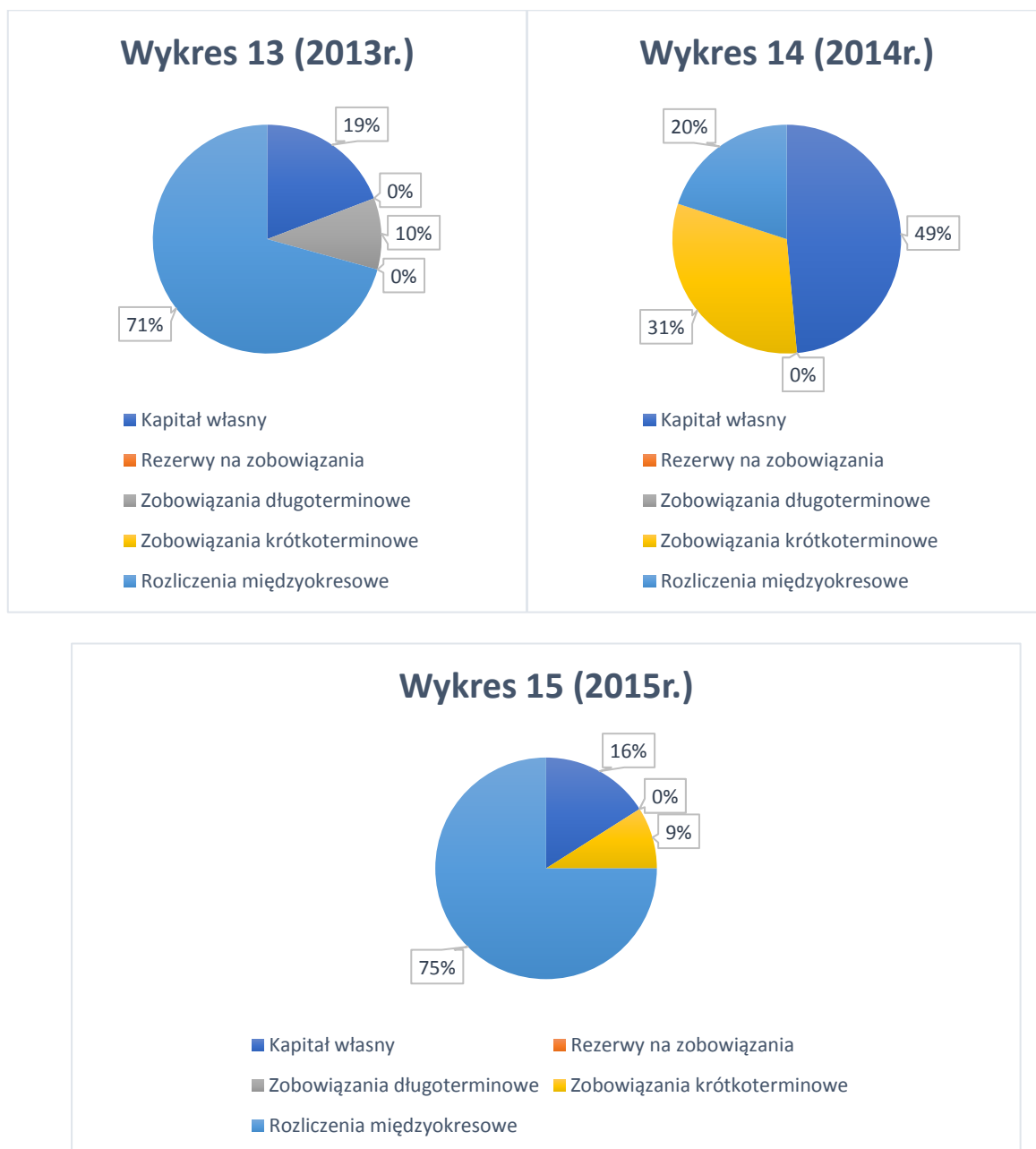
Kształtowanie się struktury aktywów

Wykresy 10,11,12: Kształtowanie się struktury aktywów (w %)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

W badanym okresie wskaźnik struktury aktywów trwałych odzwierciedla w 2014 roku trend rosnący, natomiast w 2015 roku malejący. Ma to odzwierciedlenie w majątku obrotowym. W 2013 roku stanowił 80 %, w następnym wzrósł o 3 % do 83 % a w 2015 wynosił 76%. Podstawową częścią aktywów trwałych są rzeczowe aktywa trwałe, wynoszące 76-83 % w analizowanym okresie.

Kształtowanie się struktury pasywów

Wykresy 13,14,15 : Kształtowanie się struktury pasywów (w %)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Przeważającym składnikiem w strukturze pasywów jest kapitał obcy, w odniesieniu do sytuacji finansowej jest to korzystne. Bardzo przybliżone wartości ma wskaźnik struktury kapitału własnego, ukazuje znikomy trend malejący z 19 % w 2013 roku na 16 % w 2015 roku.

Tabela 6

Relacja między strukturą majątku a kapitałem

Nazwa wskaźnika	Rok		
	2013	2014	2015
I stopień pokrycia	24,19 %	20,86 %	20,95 %
II stopień pokrycia	36,53 %	20,86 %	20,95 %
Złota reguła finansowania	24,05 %	20,82 %	19,38 %
Wskaźnik wyposażenia jednostki w środki trwałe	80,13 %	82,59 %	77,50 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Z badania wskaźników płynności finansowej wynika, iż I stopień pokrycia finansowego jest bardzo niski to znaczy – kapitał własny nie pokrywa majątku trwałego. Tendencja w analizowanym okresie jest malejąca, co oznacza osłabienie płynności finansowej. II stopień pokrycia finansowego kształtuje się bardzo podobnie. Jedynie w roku 2013 można zaobserwować wzrost o 12,34 %. Ze złotej reguły finansowania można wywnioskować, iż jest w każdym z badanych lat jest na optymalnym poziomie. Zasada ta nie powinna wynosić więcej niż 50 %. Z wskaźnika wyposażenia jednostki w środki trwałe można stwierdzić, że wskazuje korzystny poziom.

3.3 Rachunek zysków i strat

W poniższej tabeli przedstawiony został wykaz uproszczonego rachunku zysków i strat. Informuje on bowiem o produktywność wyodrębnionych rodzajów działalności. Generowanie ów obrazu, pomaga podsumować jakie przychody i koszty osiągnęło przedsiębiorstwo w ubiegłym roku oraz bieżącym roku. Dzięki rachunkowi zysków i strat można zaobserwować rozwój jednostki jak i porównać wyniki z ubiegłych lat.

Tabela 7

Dynamika rachunku zysków i strat

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota za rok			Dynamika (%)	
		2013	2014	2015	2014	2015
1	Przychody ze sprzedaży	209 599,56	358 341,59	498 930,26	170,9	139,23
2	Koszty działalności operacyjnej	568 291,70	741 652,62	1 045 480,46	130,5	140,97
3	Wyniki na sprzedaż	-1 272 269,39	-383 311,03	-1562 244,99	30,13	407,57
4	Pozostałe przychody operacyjne	3 373 526,05	2 870 766,07	3 437 826,81	85,10	119,75
5	Pozostałe koszty operacyjne	2 134 776,54	1 578 101,37	1 701 292,32	73,92	107,81
6	Przychody finansowe	266,35	86,18	89,44	32,36	103,78
7	Koszty finansowe	5,57	366,72	624,28	6583,8	170,23
8	Wynik zdarzeń nadzwyczajnych	0,00	8 681,34	0,00	0	0
9	Wynik finansowy brutto	-33 259,10	9 635,34	173 749,66	28,97	1803,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Wykres 16: Dynamika rachunku zysków i strat
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Analizując dynamikę rachunku zysków i strat można zaobserwować, że poziom przychodów ze sprzedaży wzrasta. Odnosząc się do sytuacji Stowarzyszenia, jest to dla nich bardzo dużym autem, gdyż im większy przychód uzyskują, tym większą pomoc oferują swoim podopiecznym. Z roku na rok wynik finansowy wskazuje tendencje wzrastającą, Stowarzyszenie rozwija się a zaangażowanie w rozwoju jest pomyślne.

3.4 Wskaźniki finansowe

W celu przedstawienia sytuacji finansowej stowarzyszenia, zostały wyszczególnione wskaźniki.

Tabela 8

Wybrane wskaźniki finansowe

Lp.	Wskaźniki	2013	2014	2015
I	Wskaźniki rentowności			
	1. Rentowności netto aktywów	- 2,25 %	0,05 %	9,67 %
	2. Rentowność netto sprzedaży	- 15,87 %	0,26 %	34,82 %
	3. Rentowność kapitału własnego	- 10,75 %	0,39 %	59,59 %
	4. Skorygowana rentowność majątku	- 2,21 %	0,06 %	9,68 %
II	Wskaźniki płynności finansowej			
	1. Wskaźnik bieżący	-2,8	0,21	0,27
	2. Wskaźnik szybki	-0,23	0,17	0,24
	3. Wskaźnik przyspieszony	-0,16	0,07	0,16
III	Wskaźnik rotacji			
	1. cykl zapasów (w dniach)	0,06	5	4
	2. cykl należności (w dniach)	116	132	61
	3. cykl zobowiązań (w dniach)	101	72	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych empirycznych

Wskaźnik rentowności netto aktywów informuje nas, że w 2013 roku stowarzyszenie było o 2,25 % stratne. W 2014 roku wskaźnik ten był znikomy, natomiast w 2015 roku wystąpiła znaczna poprawa wzrósł o ponad 9 %, a uzyskany zysk mógł zostać wykorzystany na usprawnienie realizacji celów statutowych.

Wskaźnik rentowności netto sprzedaży pokazuje, że rok 2014 był najsłabszy na tle 2015 roku. Na chwilę obecną mamy nadwyżkę wpływów nad wydatkami. Świadczy to pozytywnej ocenie sytuacji finansowej jednostki. Uległa ona znacznemu polepszeniu.

Wskaźnik rentowności kapitału własnego wykazuje tendencję rosnącą na przestrzeni 3 lat. Co prawda w 2014 roku wynosił poniżej 1 %, ale w kolejnym roku wzrósł o ponad 50 %. Ma to bardzo korzystny wpływ.

Struktura wskaźników płynności finansowej obrazuje nam tendencję rosnącą, co oznacza, że w przypadku wskaźnika bieżącego z poziomu -2,8 (straty) poziom zabezpieczenia spłaty zobowiązań do regulacji pasywów bieżących wzrósł do 0,27, nie jest to najlepsza sytuacja dla jednostki, ale stowarzyszenie nie jest obciążone zobowiązaniami i może je spłacić w terminie. Bardzo podobnie sytuacja przedstawia się w wskaźniku szybkim oraz przyspieszonym. Wskaźnik II stopnia płynności finansowania w 2013 roku nie jest w stanie zabezpieczyć regulowania zobowiązań w ciągu roku. W 2015 następuje wzrost do poziomu 0,24, co daje nam zabezpieczenie na pokrycie zobowiązań bieżących. Identycznie prezentuje się to we wskaźniku III stopnia płynności finansowania.

Wskaźnik rotacji w poszczególnych latach przedstawia trend malejący, co wpływa korzystnie na sytuację firmy.

Cykl zapasów informuje, ile dni zapasy zalegają w magazynie, w badaniu cyklu widoczna jest ciągłość. Materiały nie zostają zamrażane w magazynie, są ciągle wykorzystywane.

Spływ należności z poziomu 116 dni w 2013 roku spada do poziomu 61 dni w 2015 roku. Oznacza to, że stowarzyszenie szybciej uzyskuje gotówkę, którą może wtórnie zainwestować. Im wskaźnik jest krótszy, tym lepiej dla przedsiębiorstwa.

Wskaźnik spłaty należności, podobnie jak w poprzednim wyniku, obrazuje, iż w 2013 roku czas spłaty należności wobec kontrahentów wynosił 101 dni, w 2014 72 dni a w 2015 jedynie 50 dni. Świadczy o tym, że płynność finansowa uległa znacznej poprawie. Im czas należności jest dłuższy, tym mniej gotówki wpływa na terminową zapłatę zobowiązań bieżących.

3.5 Kierunki rozwoju Stowarzyszenia „Radość”

Poznanie środowiska osób niepełnosprawnych w trakcie prawie 25 - letniej działalności organizacji i diagnoza aktualnych potrzeb i oczekiwań osób z niepełną sprawnością wykazały konieczność i zasadność dalszego poszerzania oferty organizacji. Zróżnicowane oczekiwania wynikające m.in. ze struktury wieku podopiecznych, ich różnych możliwości rozwojowych wynikających z charakteru schorzeń będących przyczyną niepełnosprawności oraz wzrost świadomości o możliwościach rehabilitacji dzięki stworzonym uwarunkowaniom prawnym, nakreślają nowe szanse i kierunki rozwoju Stowarzyszenia „Radość”. Głównym celem statutowym organizacji jest: *„tworzenie najkorzystniejszych warunków do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju osób niepełnosprawnych oraz umożliwienia im aktywnego i godnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, a także pomoc ich rodzinom”³⁹.*

Aby zrealizować *„działania mające na celu zaspokojenie normalnych i specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie opieki, leczenia, w tym rehabilitacji, edukacji, pracy, mieszkalnictwa chronionego, udziału w kulturze i rekreacji, integracji z otwartym środowiskiem, jak również zabezpieczenia socjalnego i ochrony prawnej”* Stowarzyszenie rozwija dotychczasowe formy pracy i podejmuje kolejne inicjatywy. Jest to:

Kontynuacja i rozwój dotychczasowych działań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych:

- zwiększanie liczby miejsc w WTZ, doskonalenie form i metod pracy z uczestnikiem
- wprowadzenie nowych form wsparcia: np. utworzenie mieszkania treningowego pn. mieszkanie samodzielności
- propagowanie sportu i aktywności ruchowej wśród uczestników (udział w konkursach, olimpiadach, zawodach sportowych)
- poszerzanie form działalności gospodarczej, zakresu świadczonych usług

³⁹ Statut Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy z dnia 27.03.2012 r.

Planowane inwestycje:

- rozbudowa WTZ w Bobrowej Woli (dobudowa poddasza) – z przeznaczeniem na poprawę warunków pracy WTZ w Bobrowej Woli i utworzenie miejsca na mieszkanie treningowe dla osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie gminy Żyraków
- rozbudowa ZAZ (budowa magazynu, modernizacja budynku zakładu, uzupełnienie parku maszynowego)’ utworzenia kolejnych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych pozostających obecnie bez zatrudnienia.
- nawiązanie współpracy ZAZ z ASP – ma na celu podniesienie jakości wyrobów rękodzielniczych aby sprostać konkurencyjności na rynku sprzedaży; działanie ma również na celu poprawę efektywności finansowej zakładu
- utworzenie gabinetów rehabilitacji (otwartych dla środowiska)

Sukcesywne podnoszenie kompetencji pracowników i uzupełnianie ich kwalifikacji, zgodnie z planami rozwoju organizacji:

- organizacja szkoleń i wizyt studyjnych dla kadry WTZ, ZAZ, ŚDS,
- umożliwienie pracownikom uzupełnienia kwalifikacji i uzyskanie dodatkowych uprawnień np. do prowadzenia zajęć edukacyjnych z dziećmi autystycznymi.

Poszerzanie oferty edukacyjnej i rehabilitacyjnej dla małych dzieci:

- zwiększenie ilości miejsc w prowadzonym przez Stowarzyszenie Przedszkolu dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- utworzenie przy przedszkolu Specjalistycznego Ośrodka Wspierania Rozwoju Małego Dziecka.
- utworzenie i prowadzenie Ośrodka Rewalidacyjno- Edukacyjno-Wychowawczego.

Taka organizacja wsparcia umożliwi ciągłość prowadzonej rehabilitacji i edukacji niepełnosprawnego dziecka do etapu umożliwiającego aktywizację zawodową.

Dalsze poszerzanie działań w zakresie aktywizacji zawodowej podopiecznych stowarzyszenia i osób niepełnosprawnych pozostających bez zatrudnienia w lokalnym środowisku.

- dalsze pozyskiwanie środków na realizację projektów aktywizacji społeczno-zawodowej,
- nawiązywanie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami i zakładami pracy w celu organizacji próbek pracy, praktyk zawodowych i staży dla osób niepełnosprawnych.

Poszerzanie misji stowarzyszenia:

- działania na rzecz seniorów

Dalsza ekonomizacja organizacji:

- Utworzenie Spółdzielni Socjalnej
- Otwarcie placówki gastronomicznej (jako poszerzenie ZAZ)

Wzmocnienie współpracy z innymi organizacjami (sieciowanie, wizyty studyjne, konsultowanie planowanych działań, wspólne projekty)

3.5.1 Projekty i inicjatywy Stowarzyszenia „Radość”

Równolegle do realizacji „tradycyjnych”, oczekiwanych przez członków, podopiecznych i ich otoczenie działań statutowych, Stowarzyszenie sukcesywnie poszerza swoją ofertę na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych na nowe działania i Projekty w ramach ogłaszanych konkursów. Stowarzyszenie „Radość” realizowało m.in.:

- Projekt pn. *„Zakład Aktywizacji Zawodowej w Woli Żyrakowskiej”* – POKL, realizacja 1.11.2008 - 31.10.2010- liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w projekcie 22, wskaźnik zatrudnienia po zakończeniu projektu 104,54 %. Realizacja projektu umożliwiła utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej, który funkcjonuje nadal, poszerza swoją ofertę handlowo- usługową i zatrudnia obecnie 37 osób z niepełnosprawnością i 11 osób personelu obsługowo - rehabilitacyjnego. Kilka osób niepełnosprawnych dzięki projektowi podjęło pracę na otwartym rynku.
- Projekt *„Ośrodek Aktywności Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Korzeniowie”* – Projekt POKL 7.2.1, realizacja 1.03.2010- 31.12.2012, liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – niepełnosprawnych, które zakończyły udział w projekcie: 57, stopień realizacji wskaźnika 162,86%. Projekt ten, obok prowadzenia stacjonarnej placówki rehabilitacji społeczno- zawodowej i w ramach

niej, zajęć specjalistycznych dla osób niepełnosprawnych, realizacji programu szkoleniowo- doradczego, programu aktywizacji zawodowej w formie staży, umożliwił objęcie wsparciem i opieką specjalistyczną osoby niepełnosprawne w środowisku domowym, które ze względu na stan zdrowia i zaburzenia w funkcjonowaniu nie mogą uczestniczyć w zespołowych formach rehabilitacji. Ta realizowana w ramach projektu forma wsparcia stanowiła dużą pomoc dla rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych, którzy, często po wielu latach sprawowania ciągłej opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, mogli realizować własne formy aktywności.

- Projekt „*Lepsze jutro. Program aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych*” - realizowany był w ramach POKL i współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Okres realizacji projektu: 01.01.2013r.- 31.05.2014r. Celem projektu był wzrost aktywności zawodowej i zdolności do zatrudnienia 60 osób niepełnosprawnych pozostających bez zatrudnienia z terenu powiatu dębickiego poprzez zapewnienie im kompleksowego wsparcia. W ramach projektu Uczestnicy skorzystali z takich form wsparcia jak:

1. doradztwo zawodowe
2. poradnictwo psychologiczne
3. warsztaty aktywizacji zawodowej
4. szkolenia zawodowe
5. aktywizacja zawodowa, zdobywanie doświadczenia zawodowego w ramach 6 miesięcznych staży

Projekt umożliwił osobom niepełnosprawnym zdobycie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego w środowisku pracy na odpowiednio dobranym stanowisku pracy, odpowiadającym ich sprawności psychofizycznej i uzyskanym kwalifikacjom zawodowym, dzięki zorganizowanym kursom kwalifikacyjnym. Pod kierunkiem opiekunów stażu mogli poznać formy funkcjonowania i zachowania się w sytuacjach zawodowych i środowisku pracy. W trakcie odbywania stażu uczestnicy projektu objęci byli wsparciem psychologiczno-doradczym.

W trakcie realizacji Projektu Stowarzyszenie nawiązało współpracę z lokalnymi zakładami pracy i prywatnymi przedsiębiorcami pozyskując miejsca na realizację staży. Po okresie realizacji Projektu grupa niepełnosprawnych podjęła w tych zakładach stałe zatrudnienie. Wartością dodaną projektu była zmiana nastawienia pracodawców do

zatrudniania osób niepełnosprawnych. Wielu z nich kontynuuje współpracę ze stowarzyszeniem i współpracuje w realizacji innych działań na rzecz niepełnosprawnych.

- Projekt *„Wsparcie środowiska osób niepełnosprawnych z terenów wiejskich i małomiasteczkowych”* – realizowany był w okresie 24.01.2014- 31.12.2014 w Porozumieniu z Fundacją Aktywizacja działającą poprzez Centrum Edukacji i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych - Oddział Fundacji w Rzeszowie w partnerstwie z PFRON. W prowadzonych w ramach Projektu „e-Centrum” przy Stowarzyszeniu „Radość” działaniach aktywizacji zawodowej uczestniczyło 9 osób niepełnosprawnych. Efektem działania jest podjęcie i kontynuacja stałego zatrudnienia przez siedmiu uczestników Projektu. Wsparcie dotyczyło osób niepełnosprawnych mających szczególną trudność w poruszaniu się na rynku pracy ze względu na istniejące bariery zdrowotne i geograficzne.
- Projekt *„Rehabilitacja społeczna w Mieszkaniu Samodzielności Stowarzyszenia Radość”* – Projekt realizowany obecnie przez Stowarzyszenie „Radość” współfinansowany jest ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Ma na celu zwiększenie samodzielności 50 osób niepełnosprawnych z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności i wyposażenie ich w wiedzę i umiejętności poprawiające ich zdolność do samodzielnego funkcjonowania, na miarę możliwości psychofizycznych. Jest cennym doświadczeniem w radzeniu sobie bez ciągłej pomocy rodziców i opiekunów. Projekt realizowany jest pod opieką asystentów w wydzielonej części najmowanego przez Stowarzyszenie lokalu, w formie 5 dniowych treningów samodzielności.

Każdy trening samodzielności obejmie następujące formy wsparcia:

- trening gospodarstwa domowego
- trening gospodarowania czasem wolnym i rozwoju zainteresowań
- trening higieniczno- fizjologiczny (poranny i wieczorny)

Zgodnie z indywidualnymi potrzebami uczestników, trening może być wielokrotnie powtarzany

- Projekt: *„Niepubliczne przedszkole „Radość” w Dębicy – utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”*; źródło finansowania: RPO- IX, 9.1; środki własne

Stowarzyszenia. Aktualnie do przedszkola uczęszcza 9 dzieci. Rosnące zainteresowanie przedszkolem, zgłaszanie dzieci na kolejny rok szkolny pokazują, jak potrzebna to była placówka.

3.5.2 Realizacja zajęć opiekuńczo wychowawczych

Dzięki pozyskiwanym środkom publicznym i środkom własnym, Stowarzyszenie organizuje zajęcia opiekuńczo wychowawcze dla dzieci i młodzieży z lokalnych placówek oświatowych prowadząc integracyjne świetlice środowiskowe oraz zajęcia dla osób niepełnosprawnych, które ze względu na stan zdrowia lub wykazywane dysfunkcje emocjonalne nie mogą uczestniczyć w zajęciach zespołowych.

3.5.3 Stowarzyszenie „Radość” jako reprezentant osób niepełnosprawnych w środowisku

Wieloletnia działalność Stowarzyszenia w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych i kontakt z rodzicami i opiekunami przez cały okres działalności Stowarzyszenia umożliwił poznanie oczekiwań środowiska, istniejących barier i trudności związanych z edukacją, wychowaniem, rehabilitacją i przygotowaniem do niezależnego życia zarówno dzieci jak i dorosłych osób niepełnosprawnych. Daje to podstawę organizacji do reprezentowania tej grupy i prezentowania wobec instytucji i jednostek administracji publicznej opinii w ich imieniu dotyczących potrzeb i w zakresie projektowania działań i rozwiązań systemowych w zakresie rehabilitacji leczniczej, społecznej i zawodowej osób z niepełną sprawnością.

Zadanie to Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy realizuje poprzez:

- przedstawicielstwo organizacji w Powiatowej Społecznej Radzie do Spraw Osób Niepełnosprawnych,
- konsultowanie programów działań celowych i Strategii Rozwoju Starostwa Powiatowego w Dębicy, Urzędu Marszałkowskiego, Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie,
- aktywną współpracę z organami i instytucjami takimi jak: Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, Regionalny

Ośrodek Polityki Społecznej, Stowarzyszenie Organizatorów Zakładów Aktywności Zawodowej i in.

Przykładem takiego działania było w 2015 roku opracowanie informacji o sytuacji i potrzebach osób z zaburzeniami psychicznymi oraz działaniach Stowarzyszenia na rzecz tej grupy oraz sugestii dotyczących możliwości ograniczenia problemów na potrzeby opracowywanego Przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Zakończenie:

Głównym celem przeprowadzonej analizy było zobrazowanie funkcjonowania stowarzyszenia oraz zmiana stereotypów opinii o osobach z niepełną sprawnością. Dzięki zaangażowaniu wykwalifikowanej kadry, umożliwienie zatrudnienia osób zmniejsza bezrobocie osób nieaktywnych zawodowo. Funkcjonowanie placówek przyczynia się do rozwoju ekonomicznego regionu, Stowarzyszenie jest nie tylko partnerem lokalnym, ale również klientem dla lokalnych podmiotów. Współpraca z Zakładem Aktywności Zawodowej przyczynia się do zwiększenia otwartości na potrzeby niepełnosprawnych. ZAZ daje możliwość przygotowania pracowników do aktywności zawodowej na otwartym rynku, zgodnie z możliwościami psychofizycznymi. Osoby uzyskują mnóstwo korzyści tj. podejmować decyzji, samodzielne i niezależne życie, rozwój potencjału, podnoszenie kwalifikacji jak i kompetencji zawodowych.

Analizując działalność Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych w Dębicy można powiedzieć, że organizacja realizuje swoje funkcje zgodnie z potrzebami grupy na rzecz której została powołana. Stowarzyszenie "Radość" w Dębicy zostało docenione za działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przyznaniem tytułu *SUPER LODOŁAMACZA* w roku 2014 za podejmowane przedsięwzięcia, prowadzoną rehabilitację społeczną i zawodową zaspokajanie potrzeb osób niepełnosprawnych i oczekiwań ich opiekunów, a w roku 2015 przyznaniem tytułu *LODOŁAMACZA SPECJALNEGO* dla wiceprzewodniczący organizacji.

Dzięki licznym źródłom finansowych publicznych, przychodów z 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, środków europejski, środków z budżetu państwa czy też dofinansowań Stowarzyszenie ma możliwość wykonania celów statutowych oraz dalszy rozwój.

Począwszy od rehabilitacji do możliwości zatrudnienia tak licznej kadry pracowników, co umożliwia dalsze działania na rzecz tworzenia najkorzystniejszych warunków do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju osób z niepełną sprawnością oraz godnego ich uczestnictwa w życiu społecznym.

Przy analizie finansowej widoczny jest niewątpliwy rozwój oraz kształtowanie się przychodów na cele zawarte w statucie.

Jednym z celów, było zbadanie sytuacji ekonomiczno-finansowej Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych w Dębicy na podstawie danych zamieszczonych w rocznym sprawozdaniu finansowym, został w pełni zrealizowany.

Spostrzeżone zmiany występujące we wskaźnikach, dają możliwość na wcześniejsze dostrzeżenie ewentualnego niebezpieczeństwa i pozwala kadrze kierowniczej podejmować decyzje.

Wynik wskaźników rentowności, majątku kapitałów własnych i sprzedaży jest zadowalający. Wskaźnik rentowności aktywów w 2013 roku wynoszący -2,25 % wzrasta w 2015 roku do poziomu 9,67 % oznacza to, że ze straty uzyskujemy zysk, który możemy przeznaczyć na realizację celów. Wskaźnik rentowności kapitału własnego wykazuje na przestrzeni 3 lat tendencję rosnącą, z poziomu -15,87 % wzrasta do 59,59 %, świadczy o tym, że Stowarzyszeniu udało się wygenerować ponad 50 % zysku wyniesionych z kapitału własnego.

Wzrost sprzedaży w stosunku do roku ubiegłego jest wyższy od przyrostu kosztów. Pozytywną informacją jest spadek wskaźnika rotacji zobowiązań, początkowo wynoszący -2,8 w roku 2013 wzrasta do 0,27 w 2015, Stowarzyszenie jest wypłacalne. Korzystnie oddziałująca na ocenę sytuacji finansowej Stowarzyszenia i potwierdza wzrost kapitałów własnych, które zostaną wykorzystane na potrzeby osób potrzebujących.

Wartości istotnie wyższe od sugerowanych wykazuje wskaźnik produktywności aktywów, co pozytywnie wpływa na ogólną ocenę działalności.

Analiza finansowa nie wykazuje kryteriów, które byłyby niepokojące dla dalszego rozwoju oraz kontynuacji działalności Stowarzyszenia.

Literatura:

1. T. Cebrowska, *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010,
2. K. Czubakowska, *Rachunkowość przedsiębiorstw*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014,
3. Kazimierz Sawicki, *Rachunkowość przedsiębiorstw według ustawy o rachunkowości*, Ekspert Wydawnictwo i Doradztwo, Wrocław 2016,
4. P. Filip, M. Grzebyk, R. Nesterowicz, B. Sowa, *Rachunkowość przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014
5. A. Dychduch, M. Spierpińska, Z. Wilimowska, *Finanse i rachunkowość*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2013
6. W. Gos, *Sprawozdania finansowe i ich analiza*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce – Zarząd Główny w Warszawie, Warszawa 2015
7. D. Wędzki, *Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego*, Wydawnictwo Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006
8. Czubakowska K, Gabrusewicz W, Nowak E, *Przychody, koszty, wynik finansowy przedsiębiorstwa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009
9. Samelak J, *Rachunkowość finansowa. Teoretyczne podstawy*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2006
10. Walińska E, *Międzynarodowe standardy rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu i rachunku wyników*, Wydawnictwo Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006,
11. A. Dębska-Rup, *Rachunkowość finansowa*, Akademia Frycza Mondrzewskiego, Kraków 2009
12. E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2017
13. C. Davister, J. Defourny, O. Gregoire, *Przedsiębiorstwa społeczne integracji zawodowej WISE) w Unii Europejskiej: przegląd kategorii*, [w:] J. Wygański(red.), *Antologia tekstów kluczowych- przedsiębiorstwo społeczne*, Wydawnictwo FISE, Warszawa 2008
14. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Biblioteka Pożytku Publicznego, Warszawa 2014

15. G. Makowski, *Zasady współpracy międzysektorowej w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, „Trzeci Sektor” 2005, nr. 3
16. A. Karwacki, *Papierowe skrzydła. Rzecz o spójnej polityce aktywizacji*, Wydawnictwo UMK, Toruń 2010
17. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, *Podkarpacki program rozwoju ekonomii społecznej*, Rzeszów 2016
18. J. Świdorski, *Podstawy rachunkowości aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Wyższej Zarządzania, Warszawa 2008
19. Z. Narski, *Ekonomia społeczna*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009
20. R. Barański, *Fundacje i stowarzyszenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
21. H. Cioch, *Ustawa o Fundacjach*, Wolters Kluwers Polska sp. z o.o., Warszawa 2007
22. L. Kolarska-Bobińska, (red.), *Cztery reformy od koncepcji do realizacji*, ISP, Warszawa 2000
23. M. Rymsza, *Stara i nowa ekonomia społeczna. Polska na tle doświadczeń europejskich*, „Trzeci sektor” 2005, nr 2.
24. R. Skidmore, M Thackeray, *Wprowadzenie do pracy socjalnej*, Katowice 1998
25. M. Załuska, Boczoń J. *Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim*, Katowice 1998
26. J. Blicharz., *Administracja publiczna i społeczeństwo obywatelskie w państwie prawa*, Wrocław 2012
27. J. Danecki, *Kwestie społeczne -istota źródła, zarys diagnozy*. W: Rajkiewicz A., Skupińska J., Księżopolski M. (red.), *Polityka społeczna*. Wyd. „Śląsk”, Katowice 1998.
28. A. Karwacki., Kaźmierczak T., Rymsza M., *Reintegracja aktywna polityka społeczna w praktyce*, Warszawa 2014

Spis tabel:

<i>Tabela 1:Wskaźniki finansowe.....</i>	36
<i>Tabela 2:Bilans.....</i>	49
<i>Tabela 3: Dynamika aktywów i pasywów</i>	50
<i>Tabela 4: Tempo zmian aktywów i pasywów</i>	54
<i>Tabela 5: Struktura majątku i kapitałów w Stowarzyszeniu</i>	55
<i>Tabela 6: Relacja pomiędzy strukturą majątku a kapitałem</i>	58
<i>Tabela 7: Dynamika rachunku zysków i strat.....</i>	59
<i>Tabela 8: Wybrane wskaźniki</i>	61

Aneks:

Aneks 1: Formularz bilansu..... 25

Aneks 2: Formularz rachunku zysków i strat..... 27

Spis rysunków:

Rysunek 1: Pozioma i pionowa analiza bilansu. 27

Rysunek 2: Pozioma i pionowa analiza rachunku zysków i strat 29

Spis wykresów:

Wykresy 1,2,3: <i>Kształtowanie się aktywów bilansu (w %)</i>	51
Wykresy 4,5,6: <i>Kształtowanie się pasywów bilansu (wartość w %)</i>	52
Wykresy 7,8,9: <i>Majątek Stowarzyszenia i źródła jego finansowania (w tys. zł)</i>	53
Wykresy 10,11,12: <i>Kształtowanie się struktury aktywów (w %)</i>	56
Wykresy 13,14,15: <i>Kształtowanie się struktur pasywów (w%)</i>	57
Wykres 16: <i>Dynamika rachunku zysków i strat</i>	62

Akty prawne

1. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483), Rdz. I art. 12
2. *Statut Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” w Dębicy* z dnia 27.03.2012r.
3. *Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej* (Dz.U. z 2004r. Nr 64, poz.593 z póź. zm.)
4. *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym* (Dz.U. z 2003r. Nr 122, poz. 1143)
5. *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz.U. z 2004r. Nr 99, poz. 1001)
6. *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2003 r. Nr 96,poz. 873 z późn. zm.) - (jedn. tekst Dz. U. z 2014 r. poz. 1118)
7. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006r. o spółdzielniach socjalnych* Dz.U. z 2006r. Nr 94, poz. 651) oraz znowelizowana w 2009 r. (Dz.U. z 2009r. Nr 91, poz. 742)
8. *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.u. z 1997 r. Nr.123 poz. 776), (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz.721, z późn. zm.)
9. *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawy o fundacjach.* (Dz. U. 2015.1339. z dnia 9 września 2015 r.)
10. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1393 z póź. zm.)

Załączniki

1. media.ngo.pl / O sektorze / najważniejsze definicje <http://media.ngo.pl/x/250756>
2. http://www.radosc.debica.pl/images/dokumenty/Sprawozdanie_2015.pdf
3. http://www.radosc.debica.pl/images/dokumenty/Sprawozdanie_2014.pdf
4. http://www.radosc.debica.pl/images/dokumenty/Sprawozdanie_2013.pdf
5. http://www.radosc.debica.pl/sprawozdania/bilans_2013.pdf
6. http://www.radosc.debica.pl/images/dokumenty/Bilans_2014.pdf
7. http://www.radosc.debica.pl/images/dokumenty/Bilans_2015.pdf
8. <http://www.radosc.debica.pl/>

9. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/podstawowe-dane-o-wybranych-organizacjach-trzeciego-sektora-w-2012-r-,2,4.html>.
10. <http://bazy.ngo.pl/>.